



Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

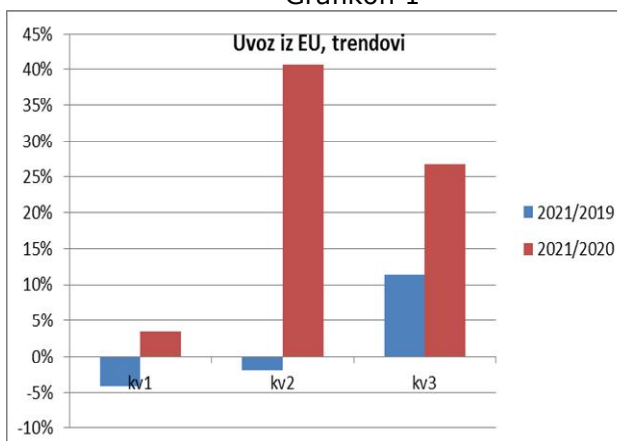


Broj
Број
Number **197/198**

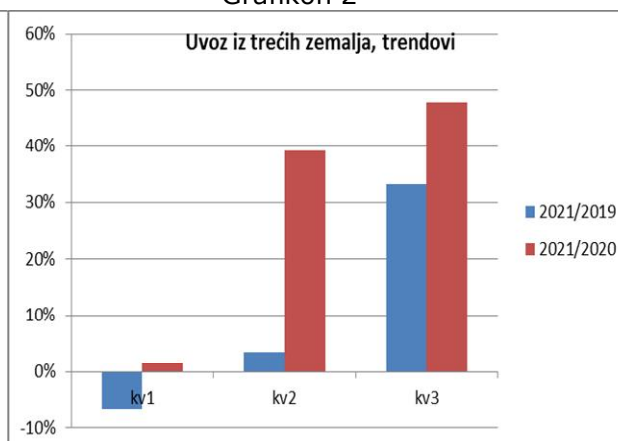
U fokusu...

Naplata PDV-a na uvoz i prihoda od carina za devet mjeseci 2021. bilježi visoke stope rasta u odnosu na 2020. godinu (vid. poglavlje 1.3.2. „Revidiranih projekcija“). S obzirom na utjecaj pandemije COVID-19 virusa na naplatu prihoda u 2020. godini da bi se dobila realnija slika tempa oporavka prihoda od indirektnih poreza potrebno je usporediti naplatu u 2021. sa naplatom u 2019. godini. Naplata prihoda od carina je veća za 2,4% u odnosu na isto razdoblje 2019. godine, a PDV-a na uvoz za 3,2%. Prema statistici uvoza, uvoz za devet mjeseci 2021. u odnosu na isto razdoblje 2019. je veći za 4,7%. Rast prihoda od PDV-a na uvoz ne prati rast carinske osnovice zbog propisanih oslobođanja, dok se carine ubiru na ograničen opseg roba iz EU i na uvoz roba iz trećih zemalja. No, i u slučaju prihoda od carina jasno je da trendovi kod uvoza determiniraju naplatu.

Grafikon 1



Grafikon 2



Kvartalna poređenja uvoza iz EU pokazuju da je u prva dva kvartala 2021. uvoz bio manji od uvoza u 2019. godini, dok je u trećem kvartalu zabilježen značajan rast od 11,5% (Grafikon 1, „2021/2019“). Potrebno je napomenuti da je konzistentnost statistike uvoza narušena Brexitom, te je zbog uporedivosti podataka u posljednje tri godine isključen uvoz iz V. Britanije iz podataka za EU za 2019. i januar 2020., odnosno iz uvoza trećih zemalja od 1.2.2020. do 30.9.2021. Kvartalna poređenja uvoza iz trećih zemalja pokazuju da se brže oporavio uvoz te grupacije zemalja, u kojoj Kina drži 30% udjela. Oporavak je nastupio već u drugom kvartalu 2021, kada je ostvaren rast od 33,4% u odnosu na isti kvartal 2019, a u trećem je zabilježen rast od čak 47,7% (Grafikon 2, „2021/2019“).

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Revidirane projekcije prihoda od indirektnih poreza za period 2021-2024	2
I OSNOVNI SCENARIO PROJEKCIJA INDIREKTNIH POREZA	3
1. Osnove i pretpostavke projekcija prihoda od indirektnih poreza iz osnovnog scenarija	3
2. Projekcije prihoda od indirektnih poreza 2021-2024 (osnovni scenario)	21
3. Razlike u odnosu na prethodne projekcije prihoda od indirektnih poreza	26
4. Rizici	34
II PROGRAMSKI SCENARIO PROJEKCIJA INDIREKTNIH POREZA	35

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

Revidirane projekcije prihoda od indirektnih poreza za period 2021-2024

Sažetak

Stopa realnog pada BiH ekonomije u 2020. godini iznosila je 3,2% (BHAS, septembar, 2021).

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, do 4. oktobra 2021. godine je 234,6 miliona ljudi u svijetu evidentirano sa zarazom virusom korona, sa 4,8 miliona smrtnih ishoda. U Evropi je do istog datuma zaraženo 70,6 mil ljudi. Pandemija koronavirusa dovela je do pada globalne ekonomije u 2020. godini. U posljednim projekcijama EK (ljetne projekcije iz 2021) navodi se da je realna stopa rasta BDP-a u EU i Eurozoni u 2020. godini iznosila -6,0% i -6,5%, respektivno. Prema podacima Agencije za statistiku BiH (BHAS) iz septembra 2021. godine, u Bosni i Hercegovini je BDP u 2020. godini pao za 3,2%, u realnom smislu. Posljedični pad prihoda od indirektnih poreza u BiH iznosio je čak 9,3% u odnosu na prihode iz prethodne godine.

DEP procjenjuje realni rast BDP u Bosni i Hercegovini od 3,1% u 2021. u odnosu na prethodnu godinu

Pod pretpostavkom ostvarivanja stopa rasta u zemljama EU projektiranih od strane Evropske komisije (ljetne projekcije 2021) i uz preduslov povoljne epidemiološke situacije u BiH, kao i stabilizacije proizvodnje i oporavka zaposlenosti i povećanja priliva doznaka građana iz inostranstva u DEP-u projektuju realni rast BDP-a po stopi od 3,1% u 2021. godini.

Na nivou tri kvartala 2021 ostvaren je rast naplate indirektnih poreza od 16%

U periodu januar-septembar 2021. naplaćeno je bruto prihoda više za 828,8 mil KM, dok su isplate povrata bile veće za 129 mil KM. U konačnici, neto naplata za devet mjeseci 2021. bila je veća za 699,8 mil KM u odnosu na naplatu u istom periodu 2020., što predstavlja rast od 16%.

OMA procjenjuje stopu rasta prihoda od indirektnih poreza u 2021. godini u iznosu od 14,8%, te stabilne stope rasta u narednom periodu

Projektirana stopa rasta prihoda od indirektnih poreza za 2021. godinu iznosi 14,8%. Projektirane stope rasta prihoda od indirektnih poreza za 2022., 2023., i 2024. godinu iznose 3,0%, 2,8% i 3,1%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2020. godinu.

Postoje visoki rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza

Imajući u vidu ogromne nepoznanice u trenutku izrade projekcija o jačini i trajanju šoka uzrokovanog pandemijom virusa korona ističemo da postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza, pri čemu preovladavaju rizici lošijeg ishoda. Ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza podložno je svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP), kao i rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od indirektnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

Programski scenario (Poglavlje II) daje procjenu efekata izmjena Zakona o akcizama na naplatu

Za razliku od osnovnog scenarija projekcija prihoda od indirektnih poreza, koje se zasnivaju na pretpostavci da neće biti izmjena u politikama u oblasti indirektnog oporezivanja, programski scenario projekcija zasniva se na pretpostavci da će doći do izmjene akcizne politike u pogledu propisanih rokova plaćanja akciza na duhan. U

indirektnih poreza

zakonskoj proceduri je promjena režima naplate akciza na uvozne duhanske prerađevine koja podrazumijeva naplatu pri uvozu duhanskih prerađevina umjesto u momentu preuzimanja akciznih markica. Prema projekcijama OMA iz programskog scenarija (Poglavlje II), prelazak sa starog na novi režim naplate prouzrokovao bi velike jednokratne gubitke prihoda od akciza, koji će iznositi najmanje 1,5 p.p. projektiranog rasta prihoda od indirektnih poreza u 2022. godini.

I OSNOVNI SCENARIO PROJEKCIJA INDIREKTNIH POREZA

1. Osnove i pretpostavke projekcija prihoda od indirektnih poreza iz osnovnog scenarija

Projekcije indirektnih poreza temelje se na projekcijama makroekonomskih pokazatelja DEP-a iz septembra 2021. godine, a uzimaju u obzir trendove naplate indirektnih poreza, te tekuće vladine politike u oblasti indirektnog oporezivanja (osnovni ili *baseline* scenario).

1.1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja, DEP, septembar 2021

U Tabeli 1. su predstavljene posljednje projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje BiH (DEP, septembar, 2021) nominalnog i realnog rasta BDP-a za period 2021-2024. U DEP-u se pozivaju na zvanične podatke Agencije za statistiku BiH (BHAS, septembar 2021. godine) prema kojima je BiH u 2020. godini zabilježila realni pad BDP-a od 3,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 1. Projekcija rasta BDP-a, DEP, septembar 2021

	zvanični podaci		projekcije			
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nominalni rast	4,6	-3,0	3,9	4,5	4,3	4,5
Realni rast	2,8	-3,2	3,1	3,4	3,5	3,7

Izvor: DEP i BHAS, septembar 2021

1.1.1. Projekcije za 2021. godinu

U tekstu DEP-ovih projekcija se navodi da se „na bazi raspoloživih podataka iz nacionalnih računa iz K1 2021. godine i određenih kratkoročnih statističkih pokazatelja za period januar-juli tekuće godine može zaključiti da je proteklih nekoliko mjeseci došlo do osjetnijeg jačanja ekonomskog rasta u zemlji.“ Pod pretpostavkom ostvarivanja stopa rasta u zemljama EU projektiranih od strane Evropske komisije (ljetne projekcije 2021) i uz preduslov povoljne epidemiološke situacije u BiH, u DEP-u projektuju realni rast BDP-a po stopi od 3,1% u 2021. godini. U dokumentu se navodi da očekivani rast izvoza u 2021. godini iznosi 16%, a uvoza 10,1%, u realnom smislu. Pod pretpostavkom stabilizacije prilika u okruženju, kao i stabilizacije proizvodnje i oporavka zaposlenosti i povećanja priliva doznaka građana iz inostranstva, očekuje se realni rast privatne potrošnje u BiH od 1,9%. Također se navodi da bi nastavak podrške zdravstvu i privredi u borbi sa pandemijom mogao dovesti do povećanja javne potrošnje od minimalno 1,3% u 2021. Zbog neizvjesnosti na domaćem i inostranom tržištu, u uslovima smanjenih izvora finansiranja, u DEP-u očekuju rast bruto investicija u stalna sredstva po stopi od 4,8% u 2021. u odnosu na prethodnu godinu.

1.1.2. Projekcije za period 2022-2024

Ključno uporište za DEP-ove projekcije ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini u periodu 2022-2024 predstavljaju predviđena kretanja privredne aktivnosti u eksternom okruženju (DEP se poziva na projekcije referentnih međunarodnih institucija), kao i doprinos internih dinamika u kreiranju ekonomskog rasta. U DEP-ovom dokumentu iz septembra 2021. se navodi da, osim preduslova poboljšanja u vanjskom okruženju, jako bitan uslov za oporavak ekonomskog rasta u zemlji tokom srednjoročnog perioda predstavlja i institucionalni kapacitet zemlje u provođenju strukturalnih reformi. Pod pretpostavkom materijalizacije navedenih okolnosti, prema projekcijama DEP-a u periodu 2022-2024 u Bosni i Hercegovini se očekuje nešto snažniji ekonomski oporavak sa prosječnom stopom realnog ekonomskog rasta od oko 3,5% na godišnjem nivou (Tabela 1).

1.2. Tekuće politike u oblasti indirektnog oporezivanja

Obaveze i sistem plaćanja PDV-a regulišu se Zakonom o porezu na dodatnu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05, 35/05, 100/08 i 33/17). Politika akciza regulirana je Zakonom o akcizama u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 49/09, 49/14, 60/14 i 91/17). Politika akciza na duhan u 2021. godini utvrđena je Zakonom o akcizama i Odlukom¹ Upravnog odbora UIO. Budući da je zakonski plafon ukupne akcize na cigarete od 176 KM/1000 cigareta dostignut za sve cjenovne kategorije cigareta u 2019. godini okončana je harmonizacija sa standardima EU u sferi oporezivanja cigareta, dok se na oporezivanje rezanog duhana primjenjuje politika prema izmjenama Zakona iz 2014. godine.² Zakonom³ o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini uređuju se osnovni elementi carinske politike, te opća pravila i postupci koji se primjenjuju na robu koja se unosi i iznosi iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.

Grafikon 1. Faze liberalizacije vanjske trgovine BiH

	CEFTA	EU, SSP	carinsko evidentir.	EFTA	EU, adapt. SSP
2006					
2007					
2008					
2009					
2010					
2011					
2012					
2013					
2014					
2015					
2016					
2017					

Izvor: Antić, D. „Liberalizacija vanjske trgovine BiH (2007-2017): implikacije i komparativna analiza“, OMA Bilten 152/153, mart/april 2018, www.oma.uino.gov.ba.

1.3. Trendovi naplate indirektnih poreza

Prikupljeni prihodi od indirektnih poreza su, nakon dugoročnog trenda rasta,⁴ pali u 2020. godini usljed efekata pandemije koronavirusa. U 2006. godini je prikupljeno 4,12 mlrd KM neto prihoda od indirektnih poreza na JR UIO, a u 2019. godini je iznos neto naplaćenih prihoda uvećan za čak 58,7% (6,54 mlrd KM) u odnosu na 2006. godinu.⁵

¹Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duhan za pušenje za 2021. godinu (Službeni glasnik BiH br. 78/20).

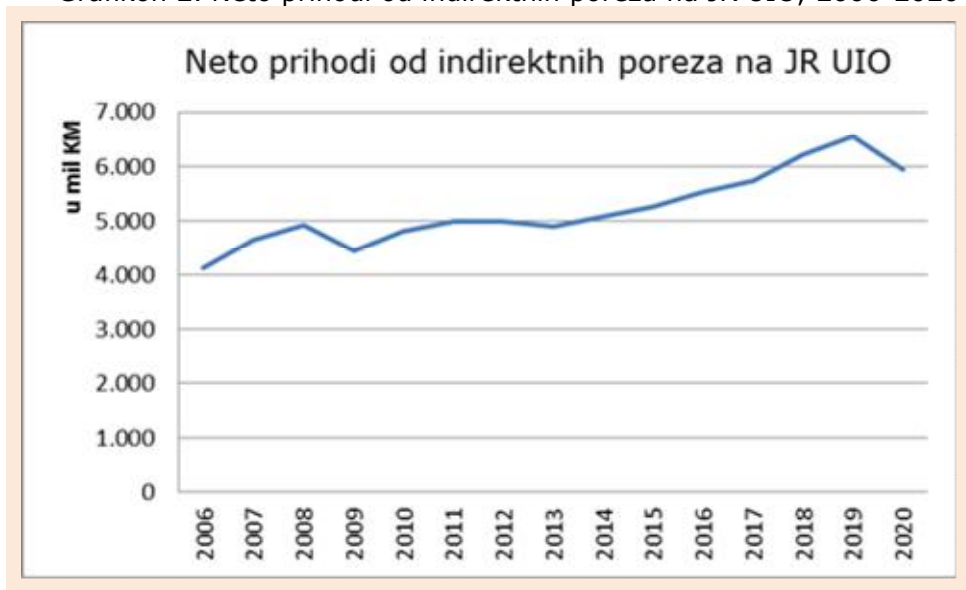
²Nova politika je u primjeni od 01.08.2014. (Izmjene Zakona o akcizama u BiH „Službeni glasnik BiH“ br. 49/14)

³Novi Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH" br. 58/15) primjenjivaće se od 1.1.2022. godine ("Službeni glasnik BiH" br. 49/21), a do tog datuma se primjenjuje stari Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH" br. 57/04, 51/06, 93/08, 54/10 i 76/11). Izuzetak je član 207. novog Zakona koji se primjenjuje od 25.04.2018.g.

⁴ U skoro svim godinama od osnivanja UIO do 2019. godine zabilježen je rast prikupljenih prihoda na JR UIO. Izuzeci su bili „krizna“ 2009. godina kada je ostvaren snažan pad prihoda od 9,9%, te stagnacija i blaži pad prihoda u 2012. i 2013. godini, respektivno (Grafikon 2).

⁵ Treba napomenuti da ovi iznosi ne uključuju zaostale uplate indirektnih poreza na račune entiteta, koji su u početnim godinama nakon uvođenja PDV-a bili značajniji.

Grafikon 2. Neto prihodi od indirektnih poreza na JR UIO, 2006-2020



Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Udio indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u je značajno varirao proteklih godina (Tabela 2).⁶ U posljednjih petnaest godina se raspon ovog pokazatelja kretao od 16,6% (min vrijednost, 2009. godina) do 19,2% (maksimalna vrijednost, 2007. godina). U 2020. godini je iznosio je 16,7%. Dinamika indirektnih poreza u BDP-u zavisila je od brojnih faktora: kretanja poreznih stopa i porezne osnovice, efikasnosti naplate poreza, kretanja potrošnje, ali i drugih kategorija bruto društvenog proizvoda (investicije, uvoz i izvoz), koje osim potrošnje utiču na visinu nazivnika ovog pokazatelja. Udio indirektnih poreza sa JR UIO u ukupnoj potrošnji je također varirao, a od 2014. do 2019. godine imao je neprekidni trend rasta. U 2019. godini je iznosio 19,9%, što je maksimum u posljednjih petnaest godina, dok je u 2020. godini opao na 18,3%.

Tabela 2. Udio prihoda od indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u i ukupnoj potrošnji

(u %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BDP	19,1	19,2	18,1	16,6	18,0	18,2	17,8	17,0	17,5	17,4	17,5	17,3	17,8	17,9	16,7
potrošnja	18,8	19,3	18,0	16,6	17,7	17,9	17,6	17,1	17,5	18,0	18,7	18,9	19,7	19,9	18,3

Izvor: Kalkulacija na osnovu podataka UIO i BHAS⁷

U Grafikonu 3. je udio indirektnih poreza u BDP-u BiH u periodu 2008-2020 razložen na komponente, u skladu sa metodologijom iz OECD analize⁸ na proizvod: (1) udjela prihoda od indirektnih poreza u ukupnoj potrošnji i (2) udjela ukupne potrošnje u BDP-u. Iz Grafikona se može zaključiti da je udio indirektnih poreza u BDP-u i u potrošnji bio na približno jednakom nivou sve do 2015.g, do kada se udio potrošnje u BDP-u kretao na nivou oko visokih 100%. Od 2015. godine je nastupio trend pada udjela potrošnje u BDP-u, a u 2020. godini on iznosi 91,3%. Padom udjela potrošnje u BDP-u, od 2015. godine je linija udjela indirektnih poreza u potrošnji iznad linije njihovog udjela u BDP-u. U 2020. godini došlo je do ponovnog rasta udjela potrošnje u BDP-u. Sa druge strane, udio indirektnih poreza u BDP-u je opao za čak 1,17 p.p. u odnosu na prethodnu godinu čime on dostiže nivo od 16,7%, svega 0,1 p.p. više nego u „kriznoj“ 2009. godini.

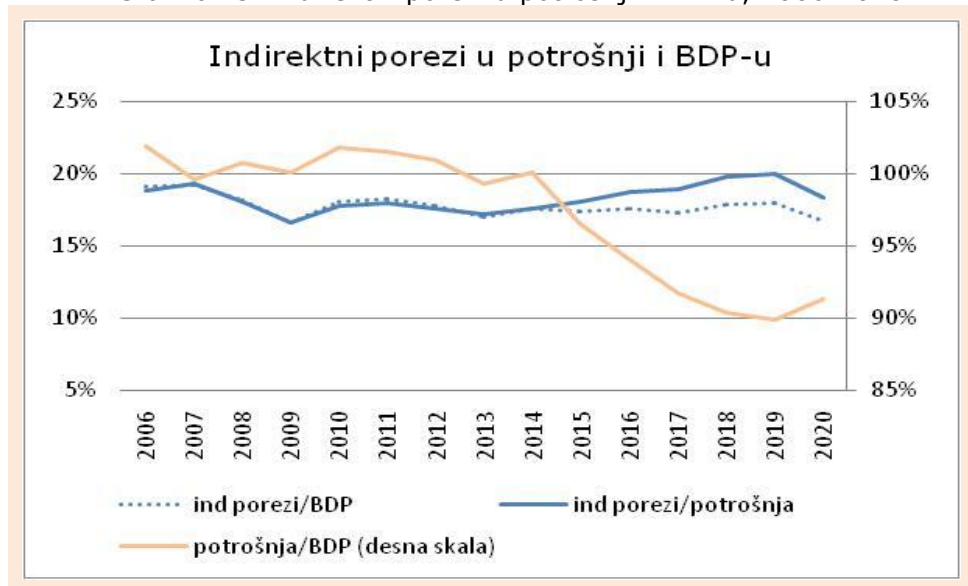
⁶ U Saopćenju koje je objavila Agencija za statistiku BiH u septembru 2021. navodi se da se prezentovana serija podataka razlikuje od serije koja je publikovana ranije zbog izmjena u podacima CBBH.

⁷ BDP prema rashodovnom principu; Agencija za statistiku BiH, septembar 2021. i Bruto domaći proizvod - vanredno saopćenje od 19.07.2021. godine; Agencija za statistiku BiH

⁸ Simon, H. and M. Harding (2020), "What drives consumption tax revenues? : Disentangling policy and macroeconomic drivers" OECD Taxation Working Papers.

Analizirano prema komponentama iz jednačine OECD, pad udjela indirektnih poreza u BDP u 2020. godini kumulativni je rezultat pada udjela indirektnih poreza u potrošnji od 1,61 p.p., te rasta udjela potrošnje u BDP-u od 1,50 p.p.

Grafikon 3. Indirektni porezi u potrošnji i BDP-u, 2006-2020



Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

1.3.1. Naplata u 2020. godini

U 2020. godini je bruto naplata indirektnih poreza bila manja za 757,1 mil KM, odnosno za 9,5% u odnosu na 2019, dok su isplate povrata bile manje za 145,7 mil KM. Zbog smanjenih isplata povrata pad neto prihoda od indirektnih poreza je znatno manji nego kad se radi o bruto prihodima i iznosio je 611,4 mil KM, što predstavlja pad neto naplate od 9,3% u odnosu na 2019. Naplata prihoda u 2020. obilježena je efektima pandemije virusa korona. Pregled naplate prihoda po mjesecima ukazuje na divergentne trendove uzrokovane djelovanjem virusa korona na ekonomiju i potrošnju građana. U prva tri mjeseca zabilježen je rast bruto prihoda i minimalne oscilacije kod isplata povrata, da bi, nakon zatvaranja granica i ekonomije zbog širenja virusa korona, bio ostvaren snažan pad bruto naplate, koji je manjim dijelom ublažen smanjenjem isplata povrata. Određeno poboljšanje u junu i julu anulirano je u ostatku godine, uglavnom zahvaljujući padu bruto naplate.

Koronavirus se pojavio u BiH početkom marta, a značajnije restriktivne mjere vlasti BiH su uvele krajem tog mjeseca. U prvom kvartalu kretanje naplate prihoda od indirektnih poreza još uvijek je bilo pod uticajem nastavka pozitivnih kretanja u ekonomiji u BiH iz 2019. godine. Iz tog razloga u prvom kvartalu ostvaren je rast neto naplate indirektnih poreza od 4,4%. Uvođenje restriktivnih mjera na granicama, zatvaranje određenih djelatnosti, te ograničavanje kretanja stanovništva donijeli su pad uvoza i potrošnje, pogotovo zbog nemogućnosti dolaska nerezidenata (dijaspore, turista, osoba u tranzitu i pograničnom pojasu), što je rezultiralo padom neto naplate u drugom kvartalu od 20,1%. Iako se očekivalo da će u ljetnim mjesecima doći do relaksiranja mjera u pogledu ulaska i izlaska iz zemlje do toga nije došlo, kako u zemljama EU i u okruženju, tako i od strane BiH, što je rezultiralo padom neto naplate u trećem kvartalu od 12,7%. Određeno popuštanje mjera i zabrana od strane BiH u četvrtom kvartalu donijelo je slabiji oporavak potrošnje, što se odrazilo manjim padom prihoda u odnosu na prethodne kvartale u visini od 8,1%.

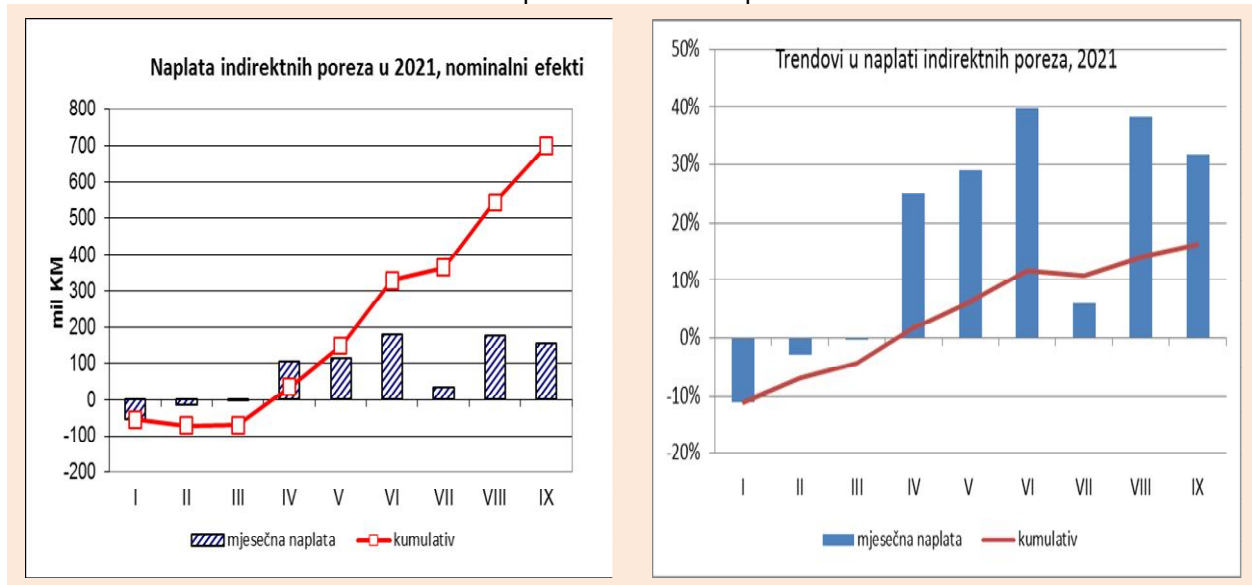
U cjelini, veličinu razmjere uticaja koronavirusa na naplatu indirektnih poreza pokazuje činjenica da je nominalna neto naplata u 2020. bila tek nešto viša u odnosu na naplatu u 2017. godini. Međutim, treba imati u vidu pozitivne efekte u prvom kvartalu 2020. koji su ublažili pad prihoda, tako da se tek isključivanjem prvog kvartala mogu sagledati prave razmjere djelovanja koronavirusa u 2020. U periodu april - decembar 2020. neto naplata indirektnih poreza je u poređenju sa istim periodom 2019., 2018. i 2017. godine bila manja za 13,5%, 9,5% i 2,4% respektivno.⁹

1.3.2. Naplata u periodu januar – septembar 2021.g.

Ukupna naplata

Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku UIO je u septembru 2021. na JR naplatila 792 mil KM bruto prihoda od indirektnih poreza, što je više za 168,5 mil KM u odnosu na isti mjesec 2020. Istodobno su povrati bili veći za 11,6 mil KM što je neznatno umanjilo efekte rasta neto naplate. Tako je u septembru 2021. neto naplata indirektnih poreza bila za 156,9 mil KM veća nego u septembru 2020, što predstavlja rast od vrlo visokih 31,5% (Grafikon 4, prikaz desno "mjesečna naplata"). Visok rast naplate prihoda od indirektnih poreza u septembru povećao je kumulativni suficit. Tako je u periodu januar – septembar 2021 naplaćeno bruto prihoda više za 828,8 mil KM, dok su isplate povrata bile veće za 129 mil KM. U konačnici, neto naplata za devet mjeseci 2021. bila je veća za 699,8 mil KM u odnosu na naplatu u istom periodu 2020., što predstavlja rast od 16% (Grafikon 4, prikaz lijevo, "kumulativ").

Grafikon 4. Naplata indirektnih poreza u 2021



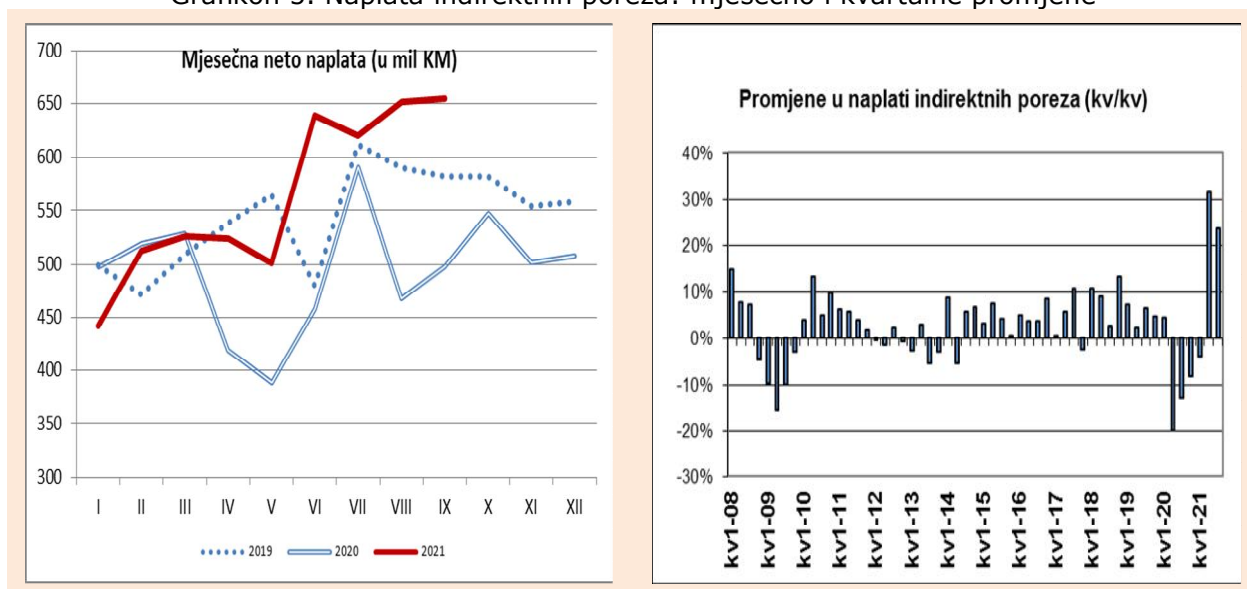
Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Oba prikaza na Grafikonu 4, u nominalnim iznosima efekata i relativnim odnosima, pokazuju nagli rast kumulativne neto naplate u proteklih devet mjeseci, što ohrabruje glede trendova u preostalom dijelu godine. Ipak, da bi se zaključilo da je naplata indirektnih poreza na putu oporavka potrebno ju je usporediti sa naplatom u 2019. godini, godini prije pojave pandemije, koja je, ujedno, bila i rekordna od osnivanja UIO. Grafikon 5, prikaz lijevo, pokazuje nominalnu mjesečnu naplatu indirektnih poreza u posljednje tri godine. Može se zaključiti da je naplata

⁹ Više o naplati prihoda od indirektnih poreza u 2020. godini u OMA biltenu br. 187-188, januar/februar 2021. godine, www.oma.uino.gov.ba

indirektnih poreza u septembru značajno viša nego u istom mjesecu 2019. U manjem broju mjeseci naplata je bila ispod naplate u 2019. Razlozi za mjesečne oscilacije nisu samo u naplati prihoda u 2021, nego i u osnovici – naplati u 2019, koja snažno oscilira od mjeseca do mjeseca. Najčešće je uzrok oscilacijama naplata akciza na duhanske prerađevine, koja, zbog svojih karakteristika u smislu plaćanja *ex ante* po preuzimanju akciznih markica, u osnovi zavisi od poslovnih politika nekolicine velikih duhanskih kompanija – uvoznika.

Grafikon 5. Naplata indirektnih poreza: mjesečno i kvartalne promjene



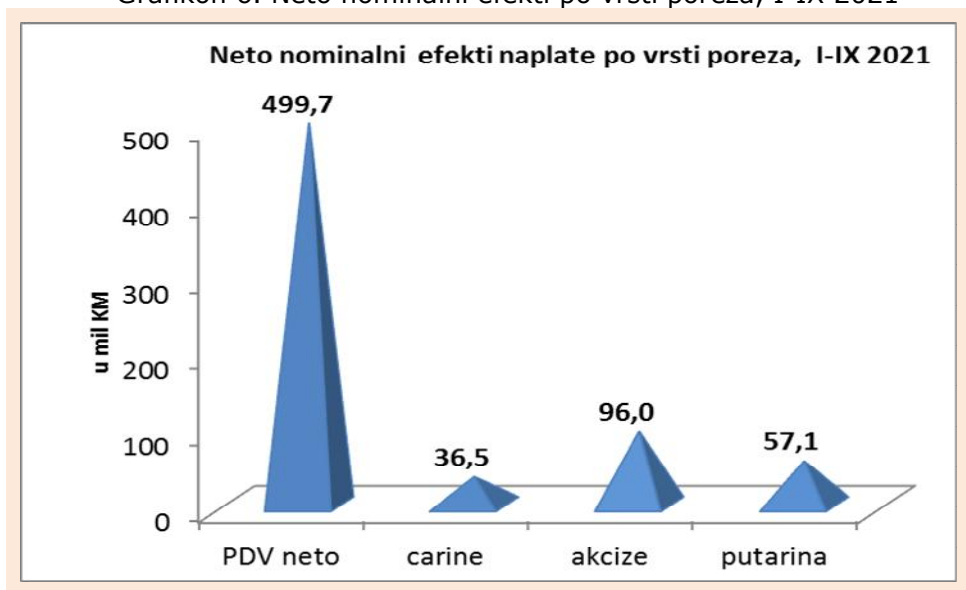
Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Pregled kvartalnih trendova ukazuje na oporavak naplate indirektnih poreza (Grafikon 5, prikaz desno). U prethodnoj godini pozitivni kvartalni rast je ostvaren samo u prvom kvartalu, a pojavom pandemije COVID-19 virusa već u drugom kvartalu je zabilježen veliki pad od 20,1%. Popuštanjem restriktivnih mjera sredinom godine dubioze u naplati su smanjene, no negativni efekti su nastavljeni i u prvom kvartalu 2021. godine, zbog restrikcija koje su uvedene pojavom novog vala pandemije. Zbog više osnovice u prvom kvartalu 2020. i negativnih efekata pandemije početkom 2021. godine naplata indirektnih poreza je u prvom kvartalu 2021. bila manja za 4,2% u odnosu na isti kvartal 2020. Snažni oporavak prihoda, koji je bio evidentan u aprilu i junu 2021. donio je rast na nivou drugog kvartala od visokih 31,5%. Iako je u trećem kvartalu 2020. došlo do relaksiranja restriktivnih mjera uvedenih u cilju suzbijanja pandemije COVID-19 virusa, ipak, zbog ograničenja ulaska nerezidenata u BiH, koje je zadržala BiH i članice EU, oporavak naplate nije tekao željenim tempom, te je naplata u trećem kvartalu 2020. bila niža od očekivane umanjujući osnovicu za poređenje u 2021.g. Niža osnovica i liberalnije mjere za ulazak u BiH u 2021. tijekom ljeta rezultirali su snažnim rastom naplate indirektnih poreza u trećem kvartalu 2021. godine od 23,8%.

Naplata po vrstama prihoda

Visok rast naplate u septembru poboljšao je i sliku naplate po vrstama prihoda. Najveći suficit za devet mjeseci 2021. je ostvaren u naplati PDV-a (+ 499,7 mil KM), akciza (+96 mil KM), putarine (+57,1 mil KM) i carina (+36,5 mil KM). U analizu nisu uključeni neusklađeni prihodi po vrstama u iznosu od 32,6 mil KM.

Grafikon 6. Neto nominalni efekti po vrsti poreza, I-IX 2021

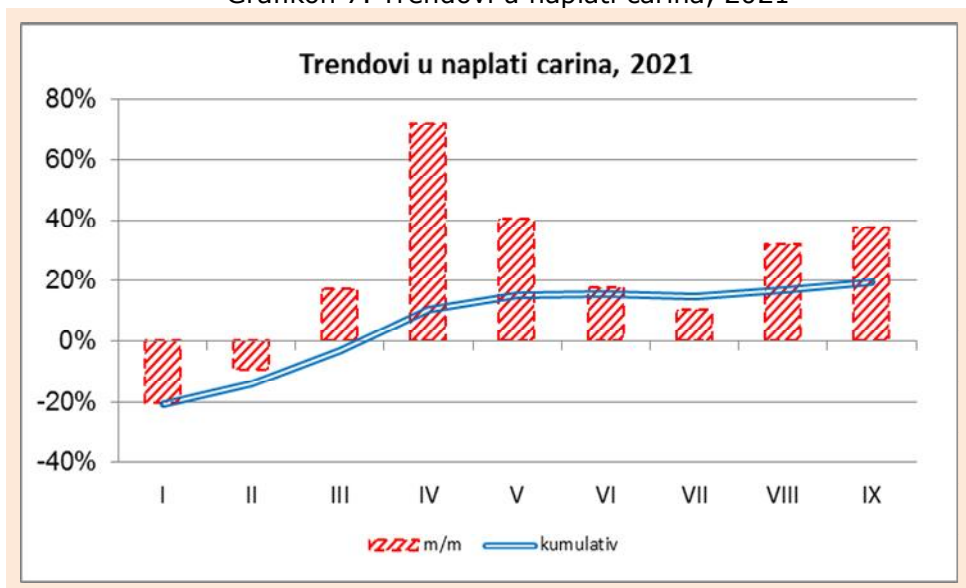


Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Carine

Početak godine je donio pad naplate prihoda od carina imajući u vidu višu osnovicu za poređenje u 2020, koja se odnosi na vrijeme prije pojave pandemije (Grafikon 7). U aprilu je ostvaren rast naplate prihoda od carina od čak 72,8%. U naredna tri mjeseca primjetno je bilo usporavanje rasta, što je bilo i očekivano, jer su visoke stope bile posljedica niske osnovice u 2020. godini, koja je bila najniža u vrijeme prvog vala pandemije, kada je došlo do zaključavanja ekonomije, a time i drastičnog pada uvoza. Relaksiranjem ograničenja uvoz se polako oporavljao, što je rezultiralo rastom prihoda od carina.

Grafikon 7. Trendovi u naplati carina, 2021

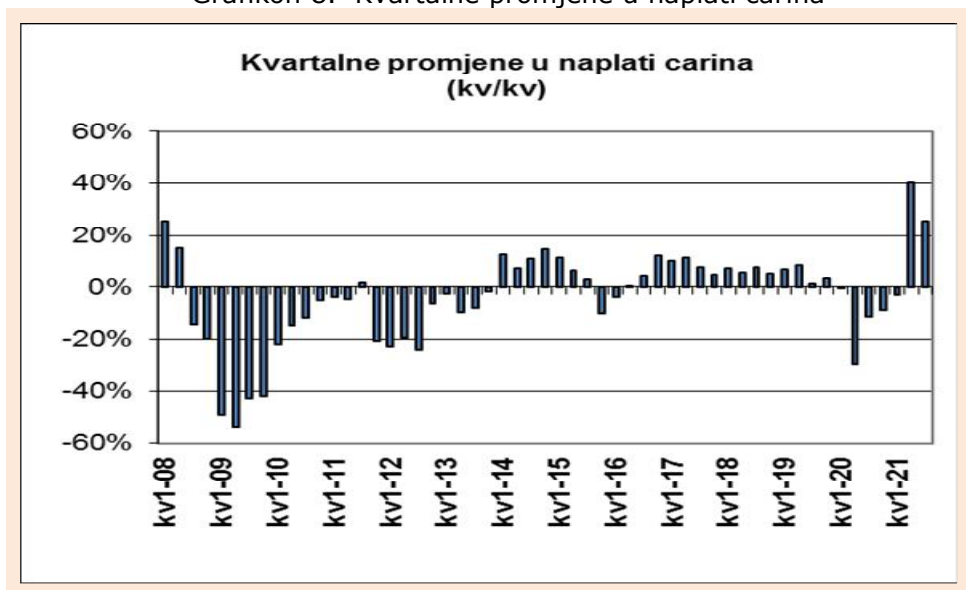


Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Međutim, u avgustu i septembru ponovo su ostvarene visoke stope rasta uvoza, što se može povezati sa rastom cijena na stranim tržištima. Budući da su prihodi od carina u velikoj korelaciji sa uvozom, rast uvoza je donio i rast prihoda od carina, te je na nivou devet mjeseci zabilježen rast prihoda od carina od 25,5% (Grafikon 7, „kumulativ“).

Poboljšanje u naplati carina posljedica je kumulativnog pozitivnog efekta rasta uvoza iz EU¹⁰ u dijelu roba pod režimom carina, te rasta uvoza roba iz Kine¹¹ i ostalih azijskih zemalja.

Grafikon 8. Kvartalne promjene u naplati carina



Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Kvartalno poređenje ukazuje na naglo poboljšanje naplate carina u drugom kvartalu 2021, nakon negativnih stopa rasta u prethodna četiri kvartala. U prvom kvartalu zabilježen je pad prihoda od carina od -3% u odnosu na isti kvartal 2020., dok je u drugom kvartalu ostvaren rast od 40,1% (Grafikon 8). Zbog usporavanja rasta u julu u trećem kvartalu 2021. stopa rasta prihoda od carina je iznosila 25,5%.

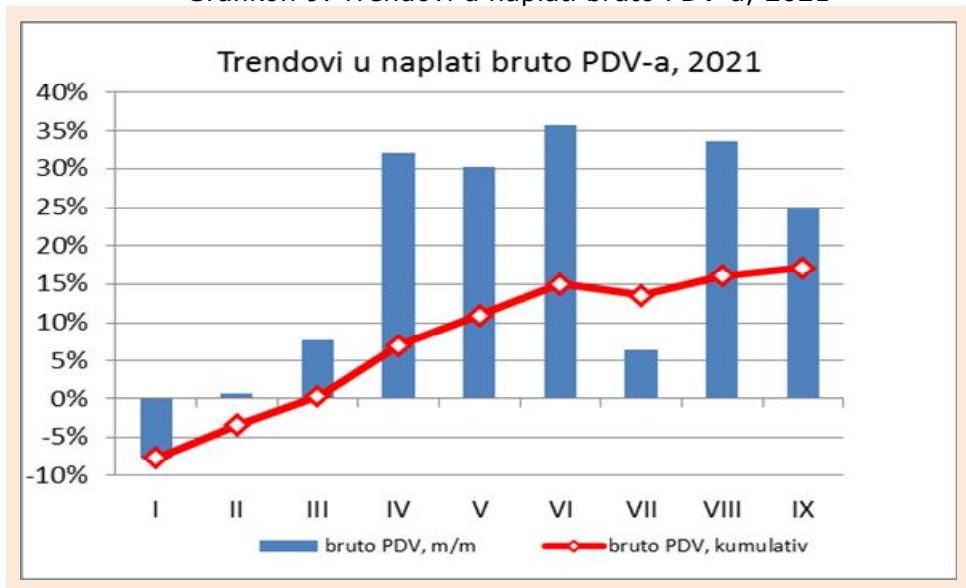
PDV

U septembru je nastavljen rastući trend u naplati prihoda od PDV-a, kojeg karakteriziraju jako visoke stope rasta. Bruto naplata PDV-a u septembru 2021. bila je veća za 24,9% u odnosu na isti mjesec 2020., što je značajno poboljšalo kumulativni rast bruto PDV-a, tako da je u periodu januar-septembar 2021. ostvaren rast bruto PDV-a od 17,1% (Grafikon 9).

¹⁰ Prema podacima Agencije za statistiku BiH uvoz iz EU u periodu januar-avgust 2021 povećan za 21,1%.

¹¹ Prema podacima Agencije za statistiku BiH uvoz iz Kine u periodu januar-avgust 2021 povećan za 19,1%.

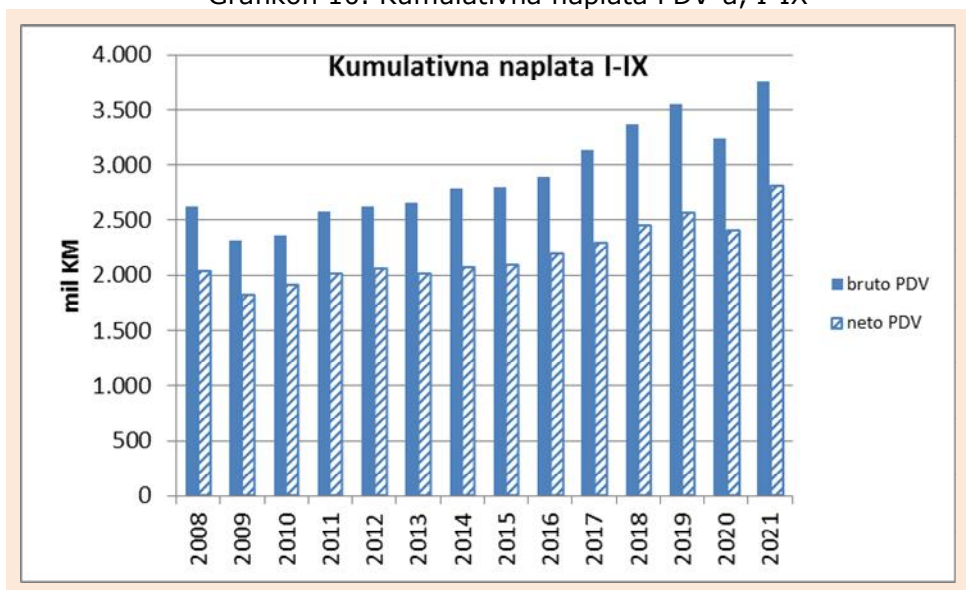
Grafikon 9. Trendovi u naplati bruto PDV-a, 2021



Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Poređenje nominalne bruto naplate PDV-a za devet mjeseci ukazuje na zaključak da je bruto naplata PDV-a za devet mjeseci 2021. na rekordnom nivou, premašujući i naplatu u referentnom periodu rekordne 2019. za 6,8% (Grafikon 10).

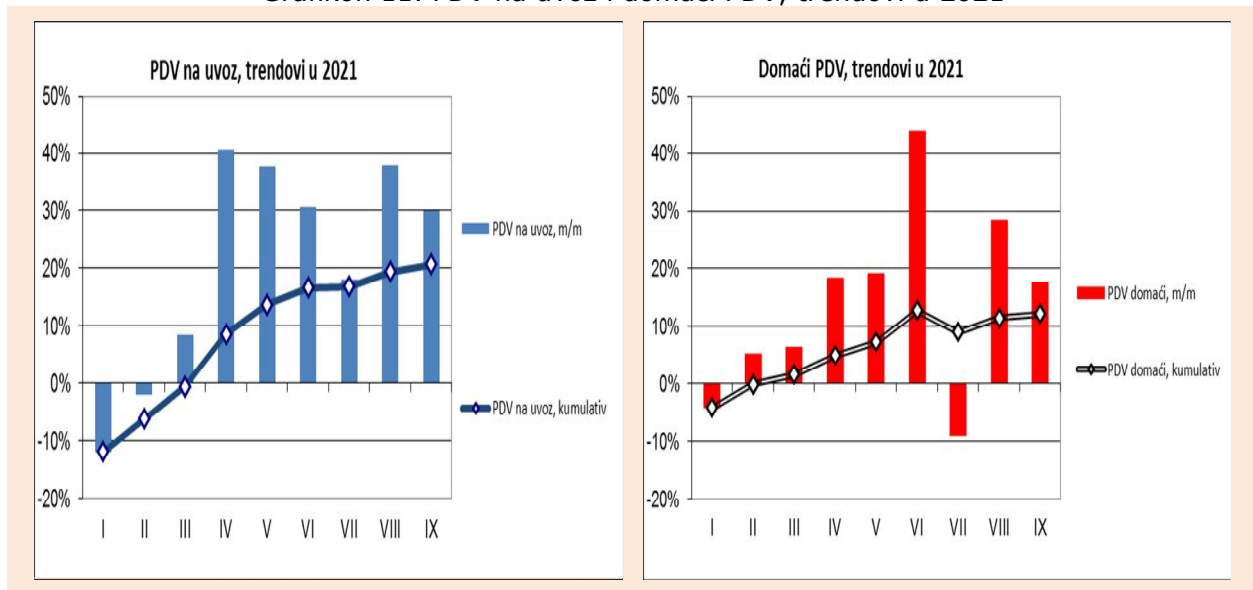
Grafikon 10. Kumulativna naplata PDV-a, I-IX



Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Analiza kretanja strukture bruto naplate PDV-a u septembru 2021. pokazuje nastavak pozitivnih trendova kod obje komponente. Naplata PDV-a na uvoz u septembru je bila veća za 30,1%, što je povećalo kumulativni rast na nivou devet mjeseci na 20,7% (Grafikon 11, „PDV na uvoz-kumulativ“).

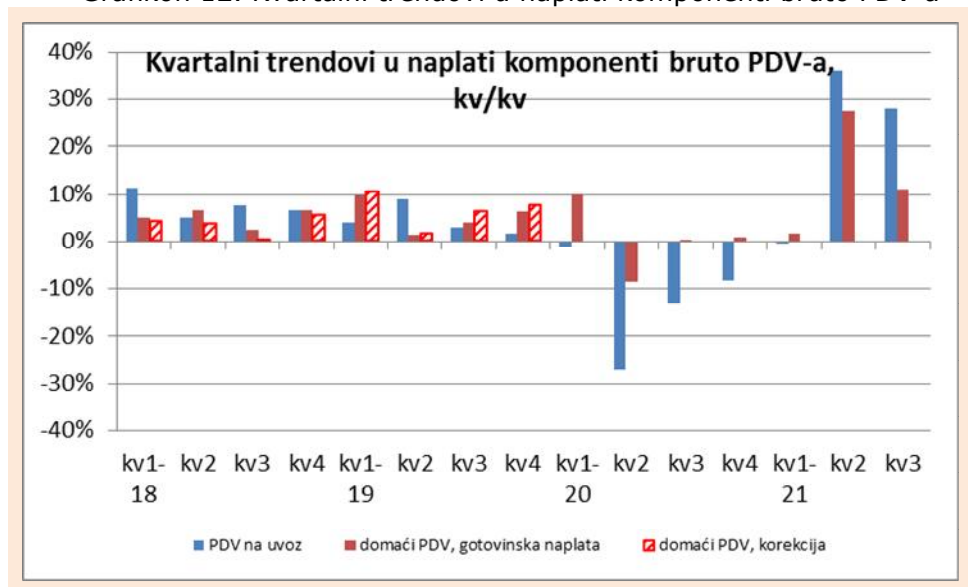
Grafikon 11. PDV na uvoz i domaći PDV, trendovi u 2021



Izvor: Uprava za indirektno oprežavanje BiH, prikaz OMA

U septembru 2021. je nastavljen trend stabilnog rasta domaćeg PDV-a koji u kontinuitetu traje skoro cijelu 2021. godinu za izuzetkom u januaru i julu. U septembru je naplata domaćeg PDV-a bila veća za 17,6%, što je dodatno povećalo kumulativnu stopu rasta na 12,2% (Grafikon 11, „PDV domaći-kumulativ“).

Grafikon 12. Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a



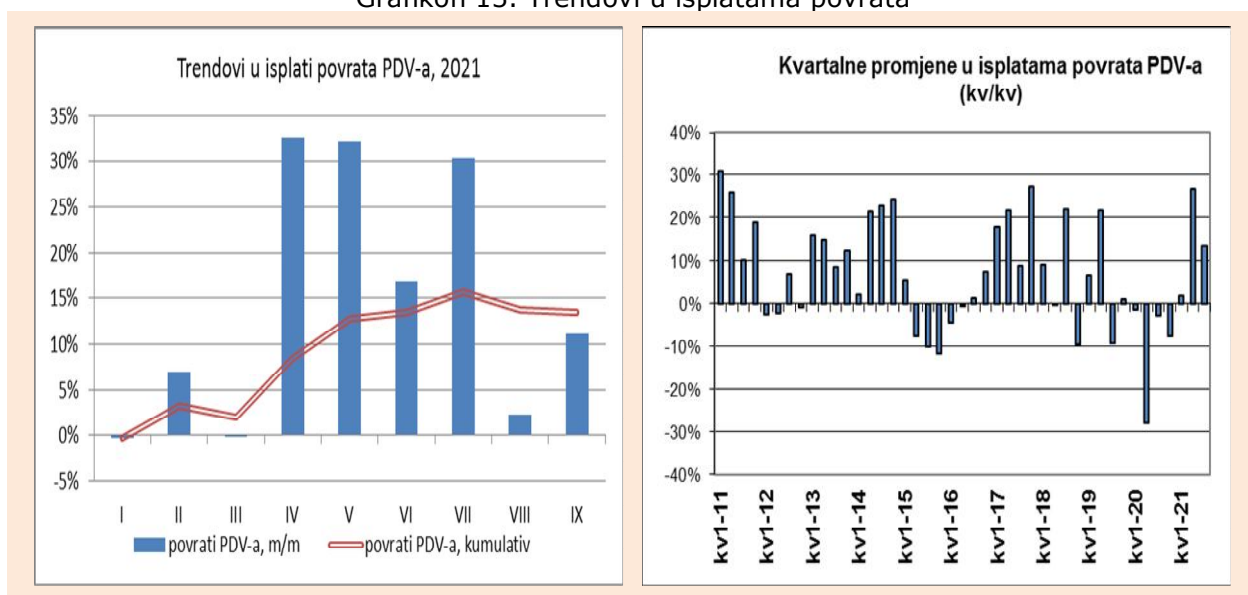
Izvor: Uprava za indirektno oprežavanje BiH, prikaz OMA

Pregled kvartalnih trendova (Grafikon 12) pokazuje da je slab oporavak domaćeg PDV-a bio zabilježen u četvrtom kvartalu 2020., te u prvom kvartalu 2021., dok je naplata PDV-a na uvoz bila u negativnoj zoni rasta pet kvartala uzastopce. No, u drugom kvartalu 2021. trendovi su se naglo poboljšali. Stope rasta naplate PDV-a na uvoz u drugom kvartalu iznosi 36%, a domaćeg PDV-a 27,6%, u odnosu na naplatu u istom kvartalu 2020. godine. U trećem kvartalu je došlo do usporavanja, ali i dalje se radi o vrlo visokim stopama rasta iznad svih projekcija, PDV-a na uvoz

od 28,1%, a domaćeg PDV-a od 11,1%. U svakom slučaju, stope rasta domaćeg PDV-a su daleko iznad projekcija potrošnje u 2021.

U septembru 2021. ostvaren je i značajan rast povrata PDV-a od 11,2%, kao posljedica rasta izvoza i uvoza u trećem kvartalu 2021. Zbog zakonskih rokova povrata isplate povrata izvoznicima u septembru odnose se na avgust, a isplate povrata ostalim obveznicima na uvoz iz jula. Zbog nešto nižeg rasta povrata u avgustu ukupna izdvajanja za isplatu u posljednja dva mjeseca opadaju, a kumulativ u odnosu na povrate u 2020. veći je za 13,5% (Grafikon 13, prikaz lijevo „povrati PDV-a, kumulativ“).

Grafikon 13. Trendovi u isplatama povrata



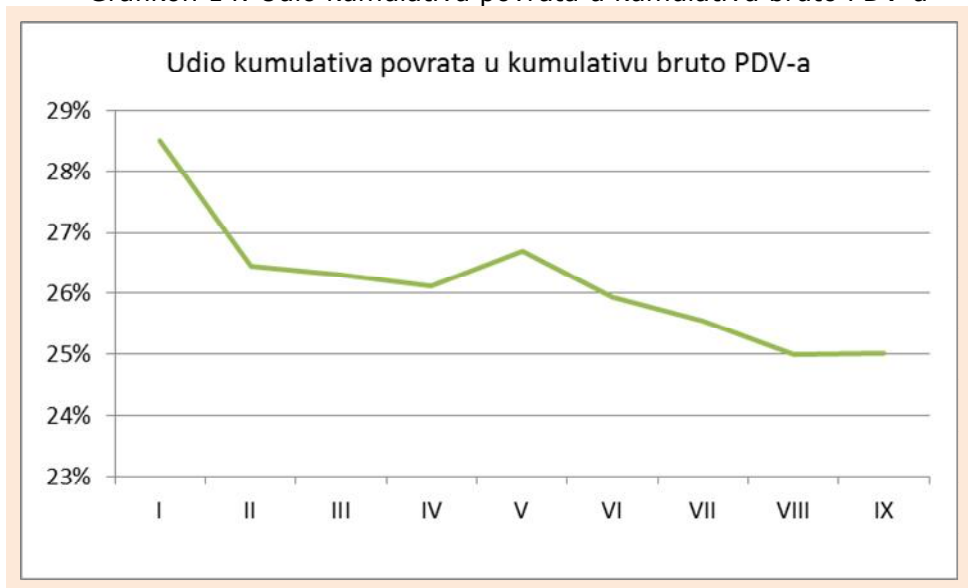
Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Kvartalno poređenje ukazuje na rast povrata u 2021. U prvom kvartalu rast je iznosio 2%, u drugom čak 26,9%, a u trećem 13,5% zbog smanjenih isplata u avgustu (Grafikon 13, prikaz desno).

Analiza strukture povrata pokazala je rast isplata povrata obveznicima od 14,6% ili nominalno 124,2 mil KM u prethodnih devet mjeseci. Kod povrata međunarodnim organizacijama i projektima nastavljen je trend usporavanja isplata iz prethodnih mjeseci, te je na nivou devet mjeseci zabilježen rast od 8,7% ili nominalno 8,4 mil KM.

Uporedo sa rastom povrata raste i naplata bruto PDV-a, no brži rast bruto naplate u određenoj mjeri neutralizira rast povrata. Na to ukazuje i indikator udjela povrata u bruto naplati PDV-a, koji za devet mjeseci iznosi 25%, što je za 0,8 postotna boda manje nego u istom periodu 2020. Prikaz na Grafikonu 14. pokazuje silazni trend udjela povrata u bruto PDV-a što ima pozitivan ishod u rastu neto PDV-a.

Grafikon 14. Udio kumulativa povrata u kumulativu bruto PDV-a

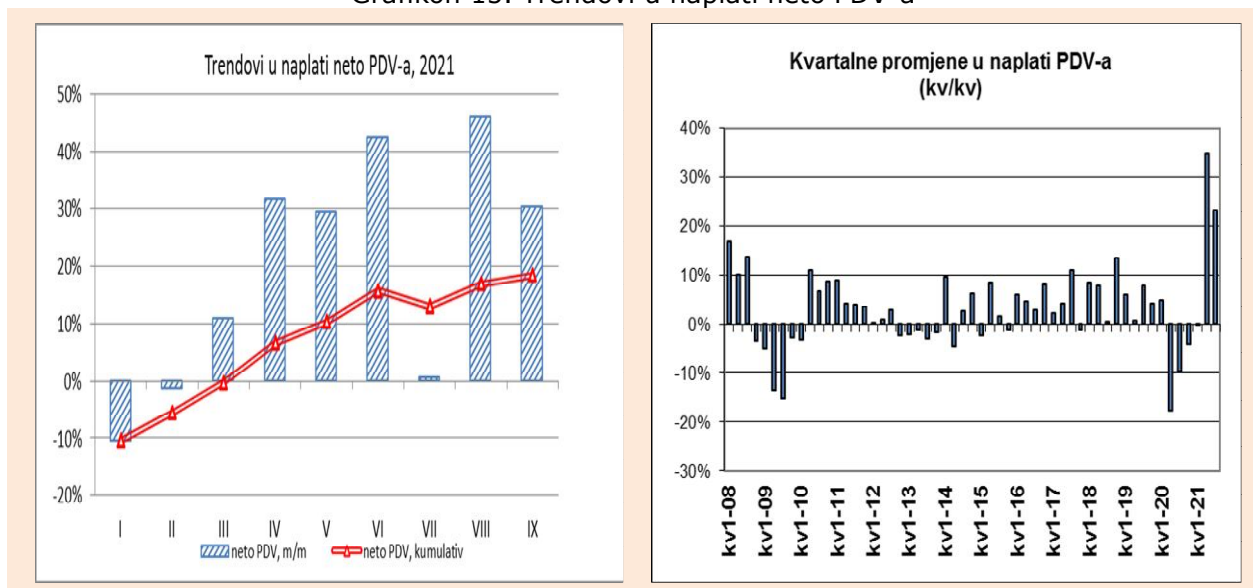


Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

U septembru 2021. je ostvaren vrlo visok rast neto PDV-a od 30,4%, što je kumulativnu stopu rasta na nivou perioda januar - septembar 2021 povećalo na 18,4% (Grafikon 15, lijevo). Poređenje nominalne neto naplate PDV-a pokazuje rast za devet mjeseci 2021. u odnosu na nominalnu naplatu u prethodnim godinama u istom periodu. Može se zaključiti da je, promatrajući naplatu PDV-a do sada ostvaren maksimum od uvođenja PDV-a (vid. Grafikon 10).

Kvartalna poređenja pokazuju snažan oporavak neto PDV-a u drugom kvartalu 2021. od 35% nakon negativnih stopa rasta u četiri kvartala uzastopce (Grafikon 15, desno). U trećem kvartalu stopa rasta neto PDV-a iznosi 23,3%, a nakon konačnog usklađivanja neusklađenih prihoda mogu se očekivati i više stope rasta neto PDV-a.

Grafikon 15. Trendovi u naplati neto PDV-a

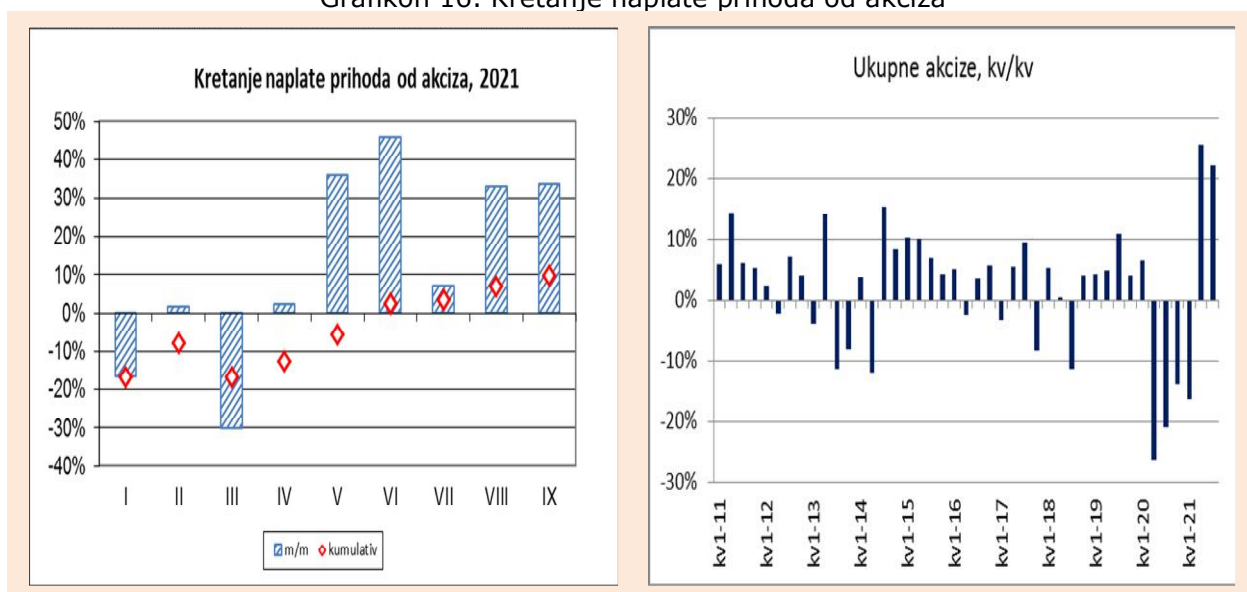


Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Akcize

U septembru je nastavljen pozitivan trend u naplati prihoda od akciza, koji traje u kontinuitetu od maja (Grafikon 16, lijevo). U septembru je ostvaren rast naplate akciza od 33,6%, što je povećalo kumulativnu stopu rasta na visokih 9,7% (Grafikon 16, lijevo „kumulativ“). Oscilatoran trend naplate akciza u 2021. najvećim dijelom je posljedica statističke osnovice iz istog perioda 2020, koja je, u slučaju akciza na derivate nafte bila niža, pod utjecajem pada potrošnje zbog pojave pandemije. U slučaju akciza na duhanske prerađevine osnovica je bila viša u martu i aprilu 2020. zbog velikog preuzimanja akciznih markica.

Grafikon 16. Kretanje naplate prihoda od akciza



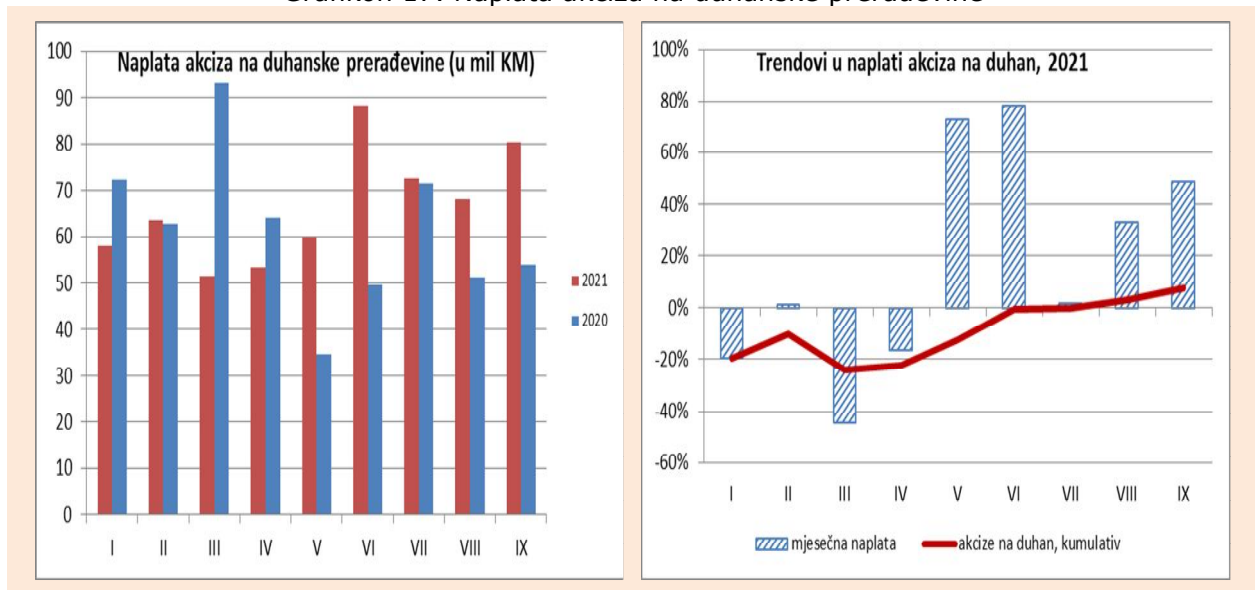
Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Kvartalna poređenja (Grafikon 16, desno) ukazuju na negativne trendove u naplati akciza, od drugog kvartala 2020. do prvog kvartala 2021. I dok je kod ostalih vrsta indirektnih poreza bilo primjetno postepeno poboljšanje u naplati tijekom 2020. i u prvom kvartalu 2021., u vidu manjeg pada naplate ili skromnog rasta, to nije bio slučaj sa akcizama. Dubioze u naplati akciza su bile jako visoke tri kvartala 2020. u kontinuitetu, a nastavljeno je istim trendom i u prvom kvartalu kada je zabilježen pad od 16,7%. Oporavak naplate akciza u posljednjih pet mjeseci donio je rast na nivou drugog kvartala od 27,5%, a u trećem kvartalu od 23,6%.

U septembru 2021. je zabilježen jako visok rast naplate akciza na duhanske prerađevine te rast akciza na kahvu, derivate nafte, bezalkoholna pića i vino. S druge strane, pad prihoda je ostvaren u naplati akciza na alkohol, alkoholna pića i akciza na pivo.

Glavni uzrok oscilatornih trendova u naplati akciza su akcize na duhanske prerađevine, čija naplata zavisi od planova prodaje nekolicine velikih inozemnih duhanskih kompanija. U septembru je ostvarena vrlo visoka naplata od 48,8% u odnosu na septembar 2020, što je povećalo kumulativnu stopu rasta na 7,7% (Grafikon 17, prikaz desno). Jedan od razloga za oscilatorne trendove u naplati akciza je u statističkoj osnovici za poređenje naplate akciza na duhanske prerađevine, koja je bila jako niska prvih pet mjeseci 2020. (vid. Grafikon 17, prikaz lijevo). Drugi razlog rasta prihoda od akciza je oporavak potrošnje nerezidenata (dijaspora, turisti, građani BiH na privremenom radu u inozemstvu) zbog liberalnijih mjera pri ulazu u BiH tijekom ljetne sezone u odnosu na restriktivne mjere EU i vlasti u BiH u ljetnoj sezoni 2020. kojima se ograničavao ulaz nerezidenata u BiH.

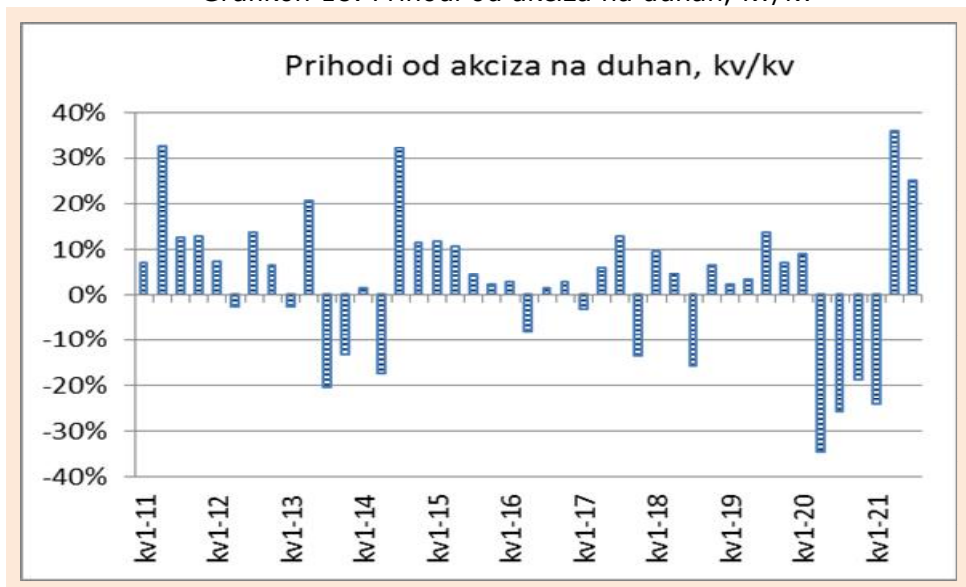
Grafikon 17. Naplata akciza na duhanske prerađevine



Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Kvartalna poređenja trendova u naplati akciza na duhanske prerađevine (Grafikon 18) pokazuju trendove slične naplati ukupnih akciza, negativan rast u tri kvartala u 2020. i prvom kvartalu 2021. (-24,2%), pri čemu su negativne stope jako visoke, te enorman rast u drugom kvartalu 2021. od 36%, a u trećem kvartalu rast od 25,1%.

Grafikon 18. Prihodi od akciza na duhan, kv/kv

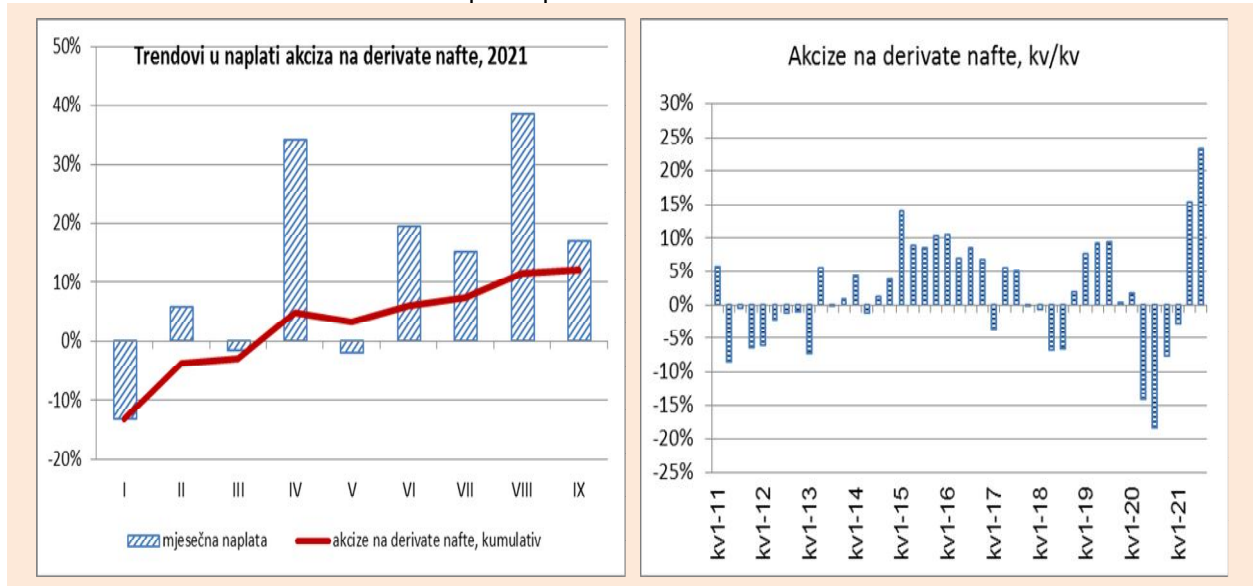


Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

U septembru 2021. je zabilježen visok rast naplaćenih prihoda od akciza na derivate nafte od 16,9%, što je poboljšalo kumulativne trendove, tako da je na nivou devet mjeseci 2021. ostvaren rast prihoda od akciza na derivate nafte od 12,2% (Grafikon 19, lijevo). Tako visok rast je iznenađenje, s obzirom na rast cijena na svjetskom tržištu nafte. Osim povećane potrošnje nerezidenata jedan od faktora rasta jeste i povećana prekogranična potrošnja u pojasu sa Hrvatskom zbog viših maloprodajnih cijena derivata nafte u Hrvatskoj (zbog većih akciza i više

stope PDV-a), te zbog liberalnih mjera za rad ugostiteljske i drugih djelatnosti iz industrije zabave u BiH u odnosu na ograničenja u Hrvatskoj u vrijeme pandemije.

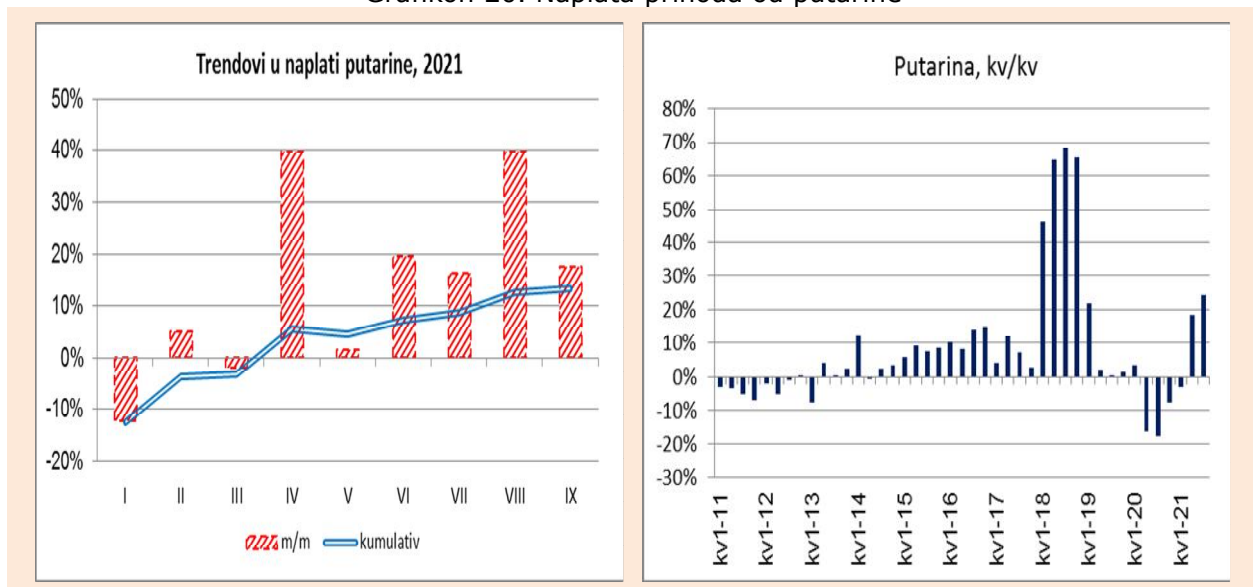
Grafikon 19. Naplata prihoda od akciza na derivate nafte



Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Mjesečni trendovi naplate akciza na derivate nafte u 2021 su oscilirajući. Slično je i kod kvartalnih poređenja (Grafikon 19, desno). Nakon tri kvartala 2020. sa negativnim trendovima, u prvom kvartalu 2021. ostvaren je manji pad u naplati akciza od 2,9%. U drugom i trećem kvartalu 2021. ostvaren je rast od 15,3% i 23,3%, respektivno.

Grafikon 20. Naplata prihoda od putarine

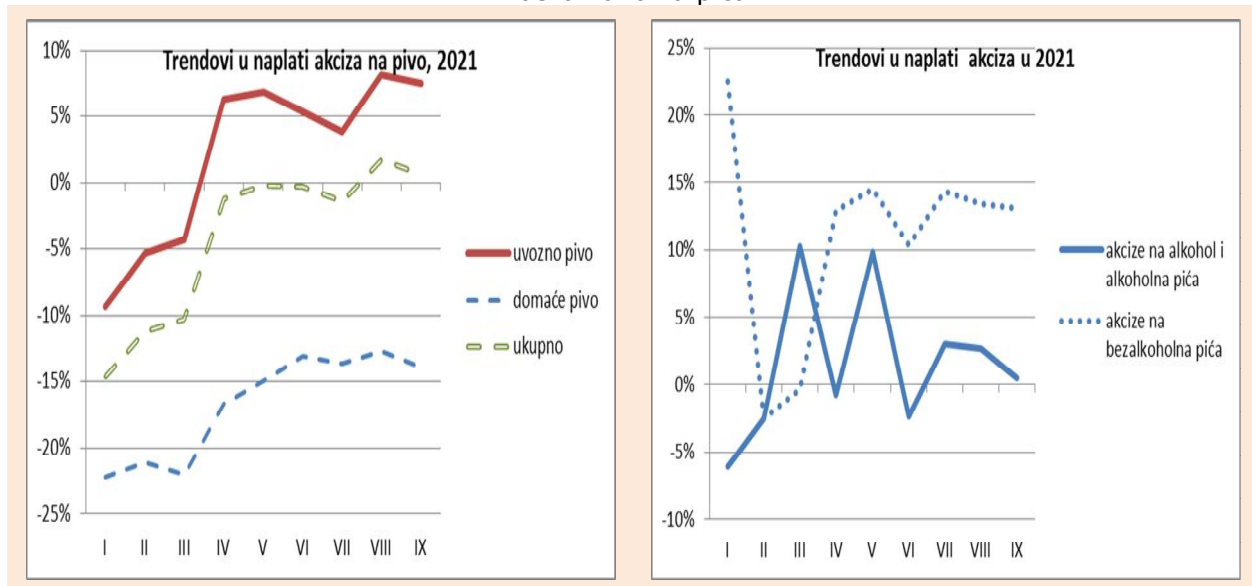


Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Slično naplati akciza na derivate nafte, prihodi od putarine zabilježili su rast u naplati u septembru od 17,4% (Grafikon 20, lijevo), a na nivou devet mjeseci kumulativni rast iznosi 13,4%. Nakon tri negativna kvartala 2020., u prvom kvartalu 2021. nastavljeni su negativni trendovi te je

zabilježen manji pad prihoda od putarina od 3,1%, dok je u drugom i trećem kvartalu ostvaren rast od 18% i 24,2%, respektivno (Grafikon 20, desno).

Grafikon 21. Trendovi u naplati akciza na pivo, akciza na alkohol i alkoholna pića i akciza na bezalkoholna pića

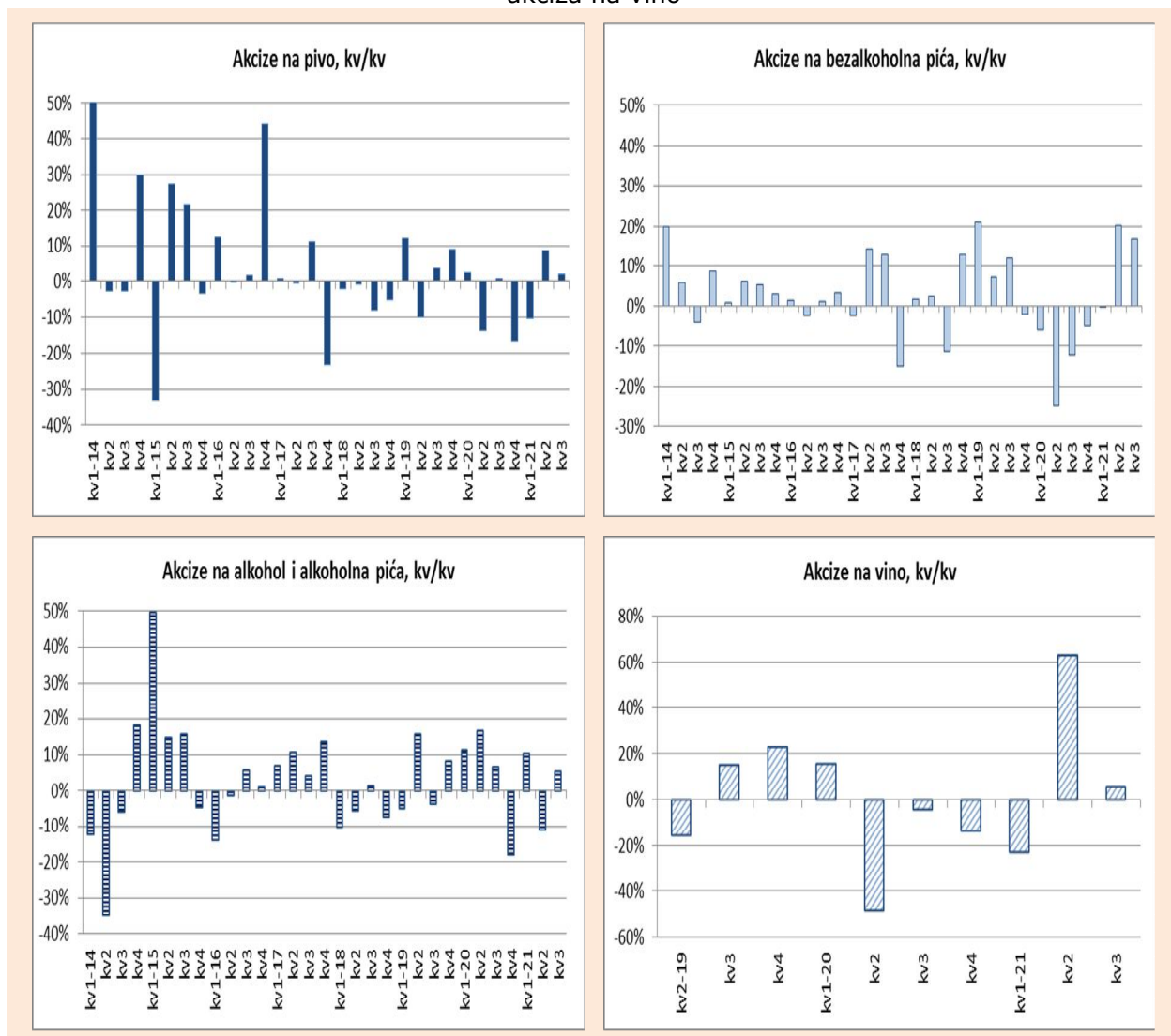


Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

U septembru je zabilježen pozitivan trend u naplati prihoda od akciza na bezalkoholna pića i vino. U naplati akciza na alkohol i alkoholna pića ostvaren je pad, koji je kumulativni rast skoro anulirao (Grafikon 21, prikaz desno). Pad u naplati akciza na domaća piva je ipak neutraliziran rastom naplate akciza na uvozna piva, tako da je, u konačnici, na nivou devet mjeseci ostvaren skromni rast naplate akciza na pivo od 0,6% (Grafikon 21, prikaz lijevo).

U pogledu kvartalnih trendova u naplati akciza na pivo, vino i bezalkoholna pića, prvi kvartal 2021. je donio pad naplate akciza, a drugi i treći kvartal bilježe pozitivne trendove. Suprotno, u naplati akciza na alkohol i alkoholna pića zabilježen je rast u prvom i trećem kvartalu 2021., dok je u drugom nastupilo pogoršanje koje je anuliralo pozitivne trendove u ostala dva kvartala (Grafikon 22).

Grafikon 22. Prihodi od akciza na pivo, akciza na bezalkoholna pića, akciza na alkohol i alk. pića i akciza na vino

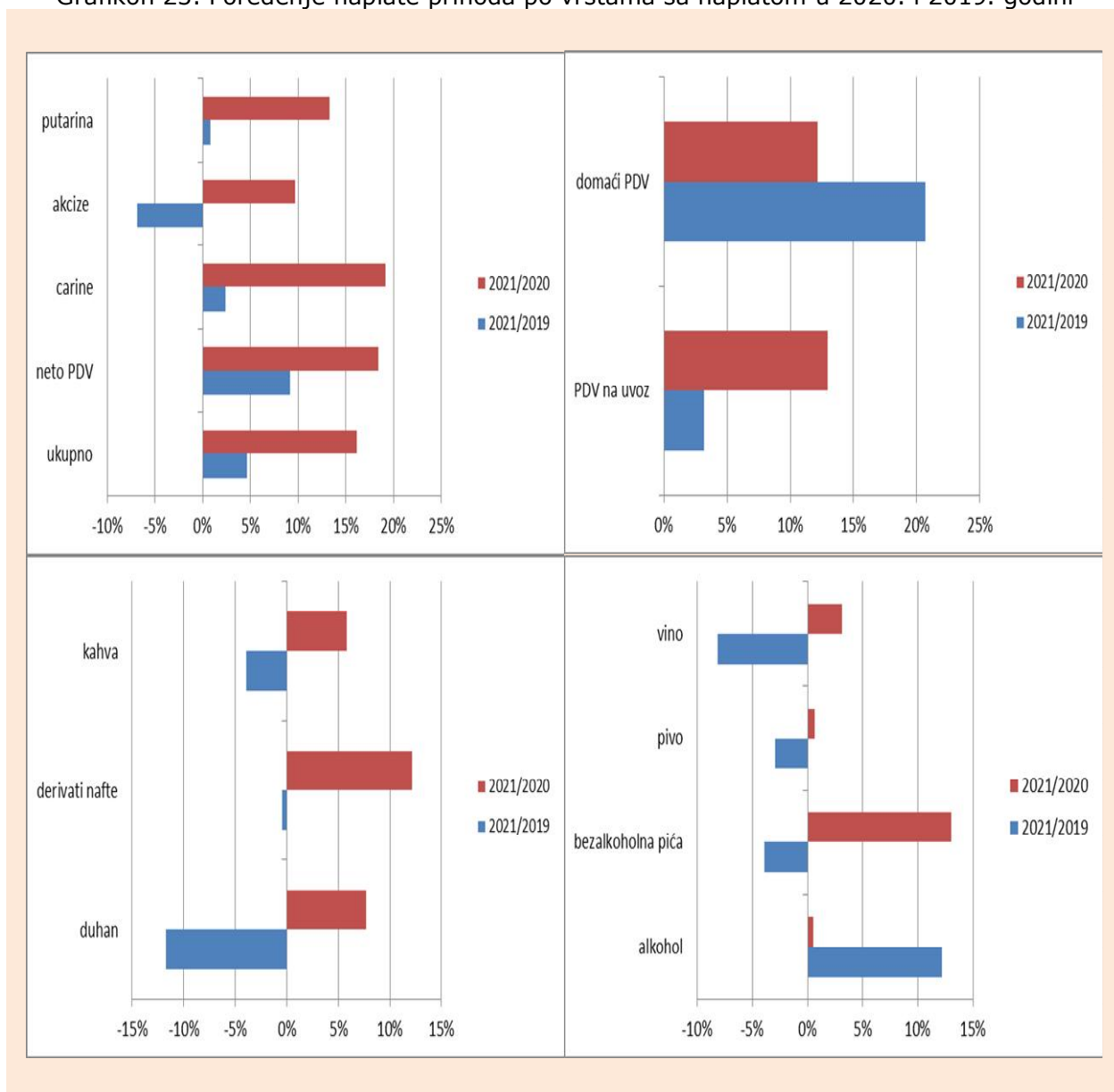


Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

1.3.3. Poređenje sa 2019

Zbog negativnog utjecaja pandemije COVID-19 virusa na naplatu indirektnih poreza 2020. godina ne može biti referentna godina za poređenje. Da bi se donijeli zaključci o oporavku naplate u 2021. godini potrebno je naplatu uporediti sa rekordnom 2019. godinom (Grafikon 23).

Grafikon 23. Poređenje naplate prihoda po vrstama sa naplatom u 2020. i 2019. godini



Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Ukupna neto naplata prihoda od indirektnih poreza za devet mjeseci premašuje naplatu u istom periodu 2019 za 4,4%.

Glavni izvor rasta jeste PDV-e, a dekompozicija suficita PDV-a pokazuje da je pozitivan trend u odnosu na 2019. zabilježen je i kod naplate PDV-a na uvoz i u naplati domaćeg PDV-a, pri čemu je rast domaćeg PDV-a u odnosu na 2019. rekordan, čak viši nego u odnosu na 2020.

Skromnije pozitivne stope rasta u odnosu na 2019. ostvarene su u naplati prihoda od carina i putarine, dok je naplata akciza u 2021. još uvijek ispod naplate u 2019. (Grafikon 23, prikazi gore).

Dekompozicija prihoda od akciza po vrstama proizvoda pokazuje da pozitivan rast u odnosu na 2019. godinu ima samo naplata akciza na alkohol i alkoholna pića, što je zanemarivo. Naplata svih ostalih podvrsta akciza manja je u odnosu na 2019., pogotovo kad se radi o akcizama na duhanske prerađevine, koje, s obzirom na iznos, u najvećoj mjeri determiniraju trendove (Grafikon 23, prikazi dolje).

2. Projekcije prihoda od indirektnih poreza 2021-2024 (osnovni scenario)

Projekcije prihoda za period 2021-2024 dostupne su u Tabeli 3. Kako bi se osigurala uporedivost projektiranih i naplaćenih prihoda od indirektnih poreza, projekcije prihoda od indirektnih poreza prikazane su na gotovinskoj osnovi u skladu sa izvještajima UIO o naplati po vrstama prihoda.

U Tabeli 4. su prikazane projekcije prihoda u % BDP-a.

Tabela 3. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza (2021-2024), oktobar 2021.

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektirana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija				2021	2022	2023	2024
		2020	2021	2022	2023				
PDV	3.748,5	4.353,9	4.477,4	4.590,1	4.722,0	16,1%	2,8%	2,5%	2,9%
Akcize	1.303,5	1.454,5	1.491,4	1.527,5	1.566,7	11,6%	2,5%	2,4%	2,6%
Carine	262,2	307,2	329,0	352,4	382,0	17,2%	7,1%	7,1%	8,4%
Putarina	583,7	657,9	680,2	704,1	730,1	12,7%	3,4%	3,5%	3,7%
Ostalo	32,3	37,4	37,4	37,4	37,4	15,6%	0,0%	0,0%	0,0%
UKUPNO	5.930,3	6.810,9	7.015,5	7.211,4	7.438,2	14,8%	3,0%	2,8%	3,1%
Namjenska putarina *)	-364,7	-411,2	-425,2	-440,0	-456,3	12,7%	3,4%	3,5%	3,7%
Sredstva za raspodjelu	5.565,6	6.399,7	6.590,4	6.771,3	6.981,9	15,0%	3,0%	2,7%	3,1%

Napomena:

*) Namjenska putarina je do 1.2.2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, namijenjen u cijelosti za izgradnju autoputeva, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte, za izgradnju autouputeva (0,20 KM/litri) i izgradnju i rekonstrukciju ostalih puteva (0,05 KM/litri).

Tabela 4. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a, oktobar, 2020

Vrsta prihoda (neto)	u % BDP-a				
	Izvršenje	Projekcija			
		2020	2021	2022	2023
PDV	10,6%	11,8%	11,6%	11,4%	11,3%
Akcize	3,7%	4,0%	3,9%	3,8%	3,7%
Carine	0,7%	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%
Putarina	1,6%	1,8%	1,8%	1,8%	1,7%
Ostalo	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
UKUPNO	16,7%	18,5%	18,2%	18,0%	17,7%
Namjenska putarina	-1,0%	-1,1%	-1,1%	-1,1%	-1,1%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	15,7%	17,4%	17,1%	16,9%	16,7%

Izvor podataka za BDP: BHAS, septembar 2021 i Projekcije DEP-a, septembar 2021.

2.1. Projekcije za 2021. godinu

Prilikom izrade projekcija prihoda za 2021. godinu ne može se osloniti na sezonsku shemu naplate prihoda iz 2020., s obzirom da je ona izašla iz svih ranijih okvira zbog efekata koronavirusa. Raspon mjesečnih stopa rasta prihoda u 2020. godini bio je veći nego ikada,¹² od +10,1% u februaru do čak -33,1% u maju.¹³ U prvim mjesecima 2021. godine nastavljeni su negativni trendovi iz prethodne godine, a stope rasta prihoda kretale su se od -11,1% u januaru do stagnacije prihoda u martu, ukazujući na oporavak naplate. Od mjeseca aprila nastupio je trend snažnih mjesečnih stopa rasta koje su se, u svim mjesecima osim u mjesecu julu¹⁴ kretale u rasponu između 20% i 40% (poređenja u odnosu na isti mjesec prethodne godine; vid. Grafikon 4. prikaz desno). Razlozi ovolikih mjesečnih oscilacija u stopama rasta nisu samo u naplati prihoda u 2021, nego i u snažnim oscilacijama u osnovici – mjesečnoj naplati u 2020. Neto naplata za devet mjeseci 2021. godine bila je veća za 16% u odnosu na isti period prethodne godine. Prema projekcijama DEP-a, očekuje se nominalni rast BDP-a od 3,9% u 2021. godini. Imajući u vidu sve navedene specifičnosti i ogromne nepoznanice u pogledu razvijanja epidemiološke situacije u zemlji i okruženju, projektirana stopa rasta prihoda od indirektnih poreza za 2021. godinu iznosi 14,8%.

2.1.1. PDV

Analiza trendova naplate u tekućoj godini ukazuje na snažan oporavak prihoda od PDV-a (vid. dio 1.3.2.). U septembru je ostvaren vrlo visok rast neto PDV-a od 30,4%, što je kumulativnu stopu rasta na nivou perioda januar-septembar 2021 dovelo na 18,4%. Projektirani iznos prihoda od PDV-a je 4.353,9 mil KM, što je za 16,1% više od ostvarenja u 2020. godini. Projekcija je zasnovana na istorijskoj sezonskoj shemi naplate pojedinih kategorija PDV-a (koja ne uključuje podatke za specifičnu 2020. godinu), te kretanjima i projekcijama makroekonomskih pokazatelja.

2.1.2. Akcize i putarina

Projektirani iznos ukupnih prihoda od akciza u 2021. godini iznosi 1.454,5 mil KM, što je za 11,6% više od ostvarenja u 2020.

Projektirani iznos prihoda od putarine iznosi 657,9 mil KM, što je za 12,7% više od ostvarenja u 2020, a zasnovan je na tekućim trendovima naplate, istorijskoj sezonskoj shemi naplate (koja ne uključuje podatke za godine sa specifičnostima), prognozama makroekonomskih indikatora (DEP, septembar 2021), te trendovima u kretanju potrošnje derivata.

Prihodi od akciza na derivate nafte

Prethodne godine su naročito obilježile snažne promjene na tržištu derivata nafte zbog efekata izmjena Zakona o akcizama iz 2017. godine (u primjeni od 1.2.2018.g.)¹⁵. U periodu 2017-2019 je došlo do značajnih promjena u strukturi osnovice akciza¹⁶ na derivate nafte. Usprkos nižoj stopi akcize (0,3 KM/l), visoko učešće dizela u osnovici uz stabilne stope rasta potrošnje, dovelo je do

¹² Izuzetak je 2007. godina, zbog specifičnosti u baznoj 2006. godini, koja je godina uvođenja PDV-a

¹³ Poređenja sa istim mjesecom prethodne godine.

¹⁴ U mjesecu julu je takođe zabilježen rast prihoda, ali ne po ovako visokoj stopi.

¹⁵ Izmjene politike akciza na derivate nafte i putarine iz 2017. godine odnosile su se na: povećanje stope akcize na lož ulje sa 0,30 na 0,45 KM/l; uvođenje akcize na biogoriva i biotečnosti (0,30 KM/l); rast stope namjenske putarine sa 0,10 na 0,25 KM/l (uz razdvajanje stopa i sredstava prema namjeni za autoputeve i druge puteve); te promjene obuhvata osnovice za putarinu u smislu uključivanja u osnovicu biogoriva i biotečnosti, te tečnog naftnog plina za pogon motornih vozila („Službeni glasnik BiH“ 91/17)

¹⁶ Pojam „osnovica“ za akcize i putarinu i „potrošnja“ derivata podrazumijeva količine izračunate od strane OMA. Uključuje količinu uvezenih derivata nafte i biogoriva i količinu domaćih derivata i biogoriva stavljenih u promet. Količine iz akciznih prijava uzete sa vremenskim pomakom $m-1$, kako bi osnovica bila ispravno prikazana u skladu sa odredbama Zakona o nastanku obaveze i plaćanju akcize.

toga da je ova vrsta derivata generirala najveći iznos rasta prihoda od akciza na derivate u periodu 2017-2019. Komponenta potrošnje bezolovnog benzina (kao i njegovo učešće u osnovici za akcize) se smanjila, te je imala negativan utjecaj na stopu rasta prihoda u navedenom periodu. Ukupna osnovica za akcize, odnosno količina oporezovanih derivata porasla je za svega 1,5% u periodu 2017-2019. Pandemija virusa korona donijela je dalje turbulencije na tržište derivata nafte. Karantini i izolacije, smanjenje poslovnih i privatnih putovanja, zabrane okupljanja, međugradskog prevoza i kretanja zbog policijskog sata dovelo je do gubitka prihoda od akciza u periodu u kojem se provode restrikcije. Potrošnja osnovnih životnih namirnica je rigidna nadole, dok se za potrošnju brojnih drugih dobara (npr. namještaj) pretpostavlja da će se dijelom nadoknaditi u periodu nakon popuštanja mjera. Sa druge strane, značajan dio potrošnje derivata nafte u periodu provođenja mjera zaštite bio je trajno izgubljen i nenadoknadiv. U 2020. godini je došlo do snažnog pada potrošnje derivata nafte, pri čemu je potrošnja dizel goriva je pala za 8,6% a bezolovnog benzina za čak 19%. Potrošnja lož ulja je pala za 5,1%.

Projektirani iznos neto prihoda od akciza na derivate nafte za 2021. godinu iznosi 526,1 mil KM, što je za 12,1 % više od ostvarenja u 2020. Projekcija je, kao i u slučaju putarine, zasnovana na tekućim trendovima naplate koji ukazuju na oporavak naplate (vid. Dio 1.3.2.), prognozama ekonomskog oporavka (DEP, septembar 2021), niskoj osnovici u 2020. godine zbog dijela trajno izgubljene potrošnje, te prognozama cijena sirove nafte. Prema ljetnim projekcijama Evropske komisije, cijene sirove nafte će u prosjeku dostići 68,7 dolara po barelu u 2021. godini, što je čak 54% više nego u prethodnoj godini. U 2022. godini se očekuje stabilizacija cijena na nivou od 68,3 dolara po barelu.¹⁷

Prihodi od akciza na duhan

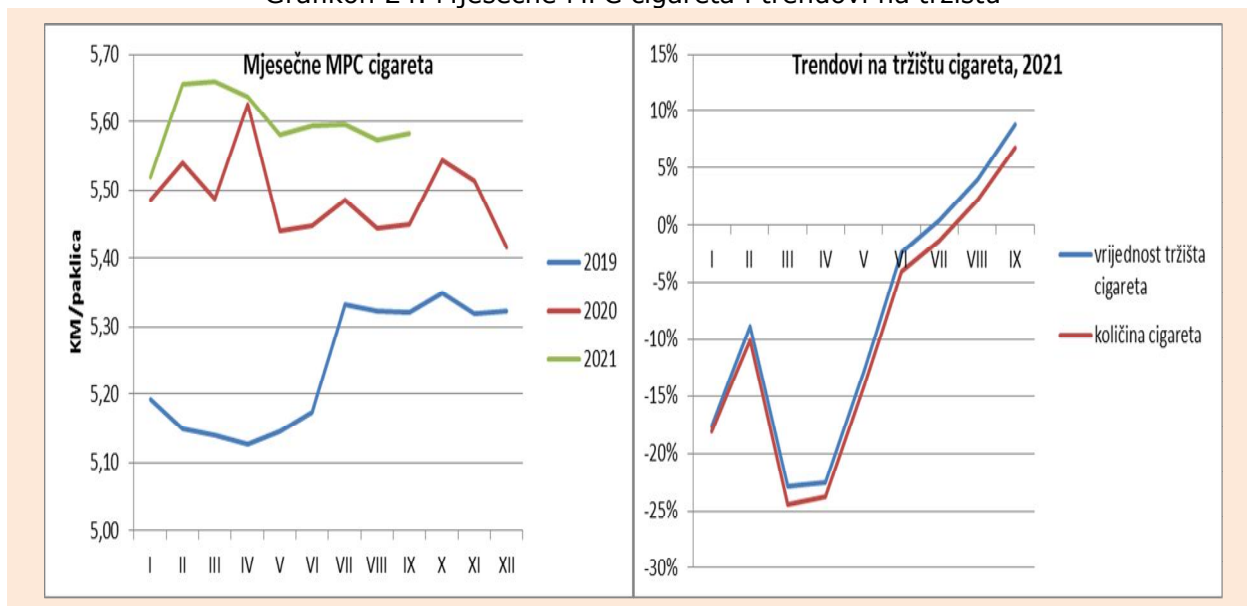
Iako se akcizna politika oporezivanja cigareta ne mijenja od 2019. godine kompanije iz duhanske industrije su i u 2021. povećale maloprodajne cijene cigareta, u prosjeku za osam mjeseci za 1,8% u odnosu na prosječnu ponderiranu cijenu u 2020. godini. Početak 2021. obilježen je naglim rastom cijena i do 4,4% na nivou mjeseca u odnosu na decembar 2020. (Grafikon 24, prikaz lijevo¹⁸). Smanjenje prosječne cijene u naredna četiri mjeseca, uz povećanu potražnju nerezidenata tokom ljeta, dovelo je u trećem kvartalu 2021. do povećanja prodaje cigareta, kako u smislu prihoda od prodaje („vrijednost tržišta cigareta“), tako i u smislu količina cigareta (Grafikon 24, prikaz desno).

Imajući u vidu pogoršanje epidemiološke situacije u BiH i stavljanje zemlje na „crvenu listu“ EU, ne može se očekivati relaksiranje mjera u vezi kretanja nerezidenata i dijaspora u BiH za vrijeme novogodišnjih praznika, a vjerovatno ni do proljeća naredne godine. S druge strane, oštra ograničenja za rad ugostiteljskih objekata i ostalih aktivnosti iz industrije zabave u Hrvatskoj, uz diskrepancu cijena cigareta i derivata nafte u korist BiH, u 2021. je predstavljalo poticaj za povećanu prekograničnu potrošnju nerezidenta u BiH u pograničnom pojasu sa Hrvatskom, što se odražava i na rast prihoda od akciza na cigarete. Uz takve okolnosti očekuje se da će do kraja godine prodaja cigareta biti na nivou prosječne prodaje u proteklom periodu, uz zadržavanje postojećih cijena. Imajući gore navedene pretpostavke u vidu očekuje se da će u 2021. godini biti naplaćeno 11,3% više akciza na duhanske prerađevine u odnosu na naplatu u 2020. godini.

¹⁷ European Economic Forecast, Summer 2021

¹⁸ Ne radi se o aritmetičkom prosjeku cijena cigareta sa akciznih markica izdatih u određenom mjesecu, već o prosječnoj mjesečnoj ponderiranoj maloprodajnoj cijeni cigareta.

Grafikon 24. Mjesečne MPC cigareta i trendovi na tržištu



Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

2.1.3. Carine

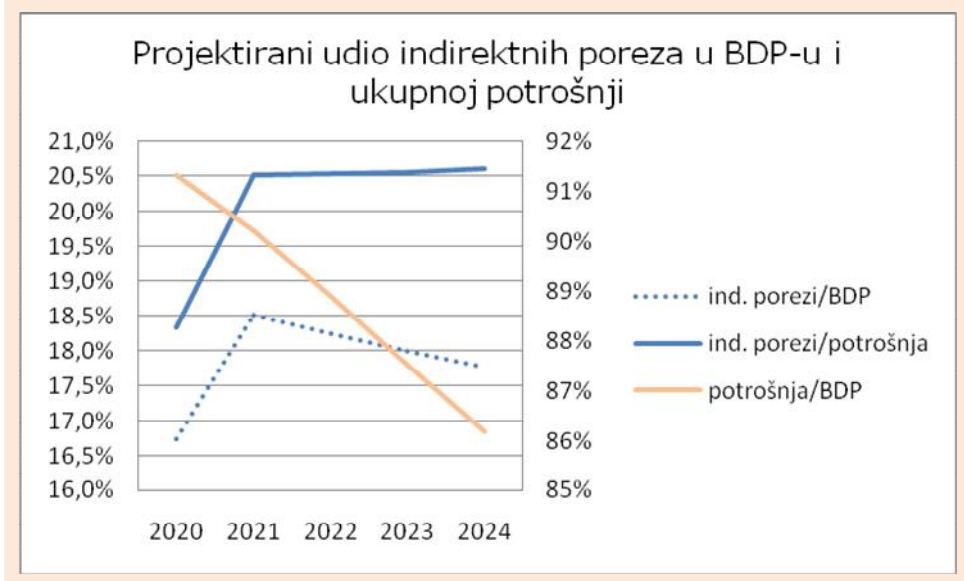
Prema podacima Agencije za statistiku BiH u periodu januar-avgust 2021. godine je uvoz roba u BiH porastao za 22,6%. U vrijeme izrade projekcija dostupni su podaci UIO, prema kojim je u septembru ostvaren rast uvoza od 34,8% što je dovelo rast uvoza na nivou tri kvartala na 23,7%. Imajući u vidu trendove naplate i kretanje uvoza, za 2021. godinu se projektira naplata carina u iznosu od 307,2 mil KM, što je za 17,2% više od naplate u prethodnoj godini.

2.2. Projekcije za period 2022-2024

Projektirane stope rasta prihoda od indirektnih poreza za 2022., 2023., i 2024. godinu iznose 3,0%, 2,8% i 3,1%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2020. godinu.

Za razliku od projektiranog pada indirektnih poreza u BDP-a u periodu 2022-2024 (vid. Tabela 4, Dio 2), projektirani udio prihoda od indirektnih poreza (OMA) u potrošnji (DEP) u navedenom periodu blago raste za svega 0,1 p.p., sa 20,5% na 20,6%. Pad projektiranog udjela indirektnih poreza u BDP-u u periodu 2022-2024 kumulativni je rezultat stagnacije, odnosno zanemarivog rasta projektiranog udjela indirektnih poreza u potrošnji i projektiranog pada potrošnje u BDP-u (Grafikon 25).

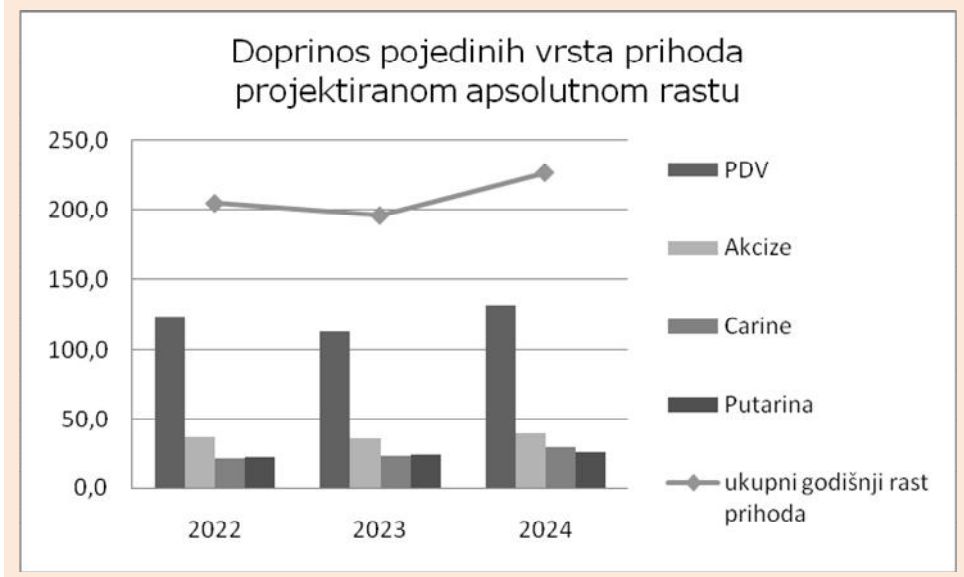
Grafikon 25. Projekcija prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a i % ukupne potrošnje



Izvor: Projekcije prihoda OMA i projekcije nacionalnih računa od strane DEP-a; prikaz OMA

Najveći generator apsolutnog rasta prihoda od indirektnih poreza u navedenom periodu je PDV, s obzirom na njegovo značajno učešće u prihodima, te planiranim stabilnim stopama rasta. Nakon toga, apsolutnom rastu prihoda, najviše doprinose akcize. Prihodi od putarina i carina doprinose apsolutnom rastu prihoda na približno jednakom nivou (Grafikon 26).

Grafikon 26. Doprinos pojedinih vrsta prihoda apsolutnom rastu (u mil KM)

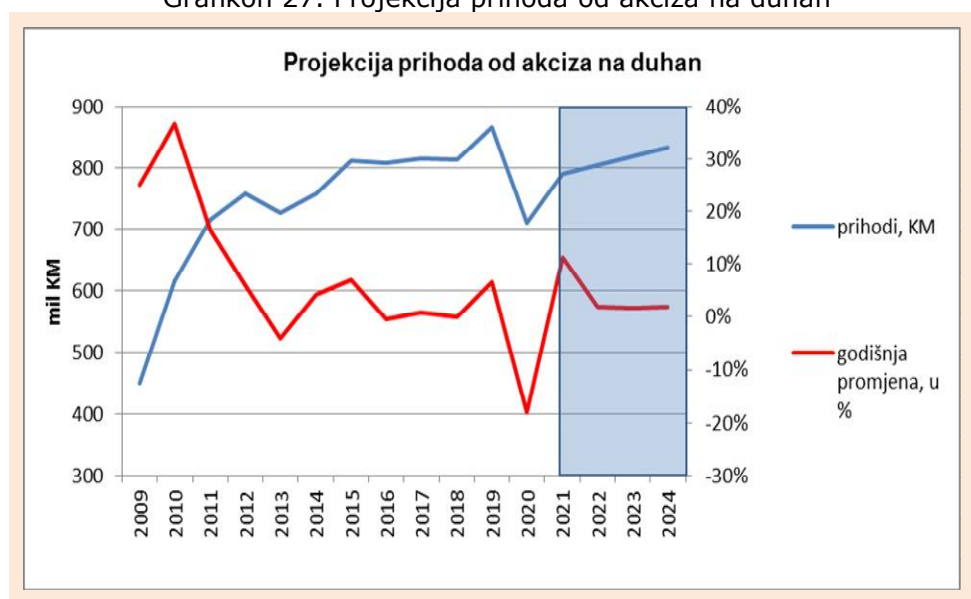


Izvor: Projekcije prihoda OMA

S obzirom da se ne očekuje promjena politike oporezivanja cigareta u 2022. pretpostavka je da će duhanske kompanije, slijedom politike iz posljednje tri godine, povećavati maloprodajne cijene cigareta na nivou rasta iz 2021. godine. S druge strane, očekuje se promjena politike oporezivanja duhana za pušenje u 2021., jer povećanje cijena cigareta u 2021. godini generira višu prosječnu ponderiranu cijenu cigareta, koja, prema važećoj metodologiji, predstavlja osnov za izračun više

specifične akcize na duhan za pušenje u 2022¹⁹, time i razlog za rast cijena duhana za pušenje. U takvim okolnostima moguće je da konzumenti duhana za pušenje, kao supstituta cigaretama, ponovno pređu na pušenje cigareta, ukoliko u međuvremenu ne bude značajnijeg povećanja cijena cigareta. No, to može biti i poticaj da osobe sa nižim dohocima odustanu od skupljeg brendiranog duhana za pušenje i pređu na korištenje duhana i cigareta sa crnog tržišta. U svakom slučaju, očekuje se nastavak opadajućeg trenda u naplati prihoda od akciza na duhan za pušenje i u narednim godinama. Slijedom navedenih pretpostavki i pod uvjetom da neće doći do ozbiljnijih restrikcija zbog pandemije koronavirusa koje bi ograničile potrošnju nerezidenata i domaćeg stanovništva, uz nepromijenjenu akciznu politiku, očekuje se da će vrijednost tržišta cigareta pratiti makroekonomske projekcije potrošnje. Pod gore navedenim pretpostavkama očekuje se blagi rast naplate akciza na duhanske prerađevine u 2022., 2023. i 2024. godini od 2%, 1,7% i 1,8%, respektivno (Grafikon 27). Važan faktor ostvarenja projekcija naplate akciza jeste kontinuirana borba protiv crnog tržišta cigareta i duhana u BiH.

Grafikon 27. Projekcija prihoda od akciza na duhan



Izvor: Projekcije prihoda OMA

3. Razlike u odnosu na prethodne projekcije prihoda od indirektnih poreza

Projekcije prihoda od indirektnih poreza usko su vezane za DEP-ove projekcije BDP-a i njegovih komponenti. Svako odstupanje izvršenja parametara iz nacionalnih računa od njihovih projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda.

Sa druge strane, projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a glavno uporište imaju u projekcijama međunarodnih institucija, te će stoga ovdje biti kratko predstavljene projekcije Evropske komisije (EK) i Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), te njihova revizija u periodu prije i poslije izbijanja pandemije koronavirusa.

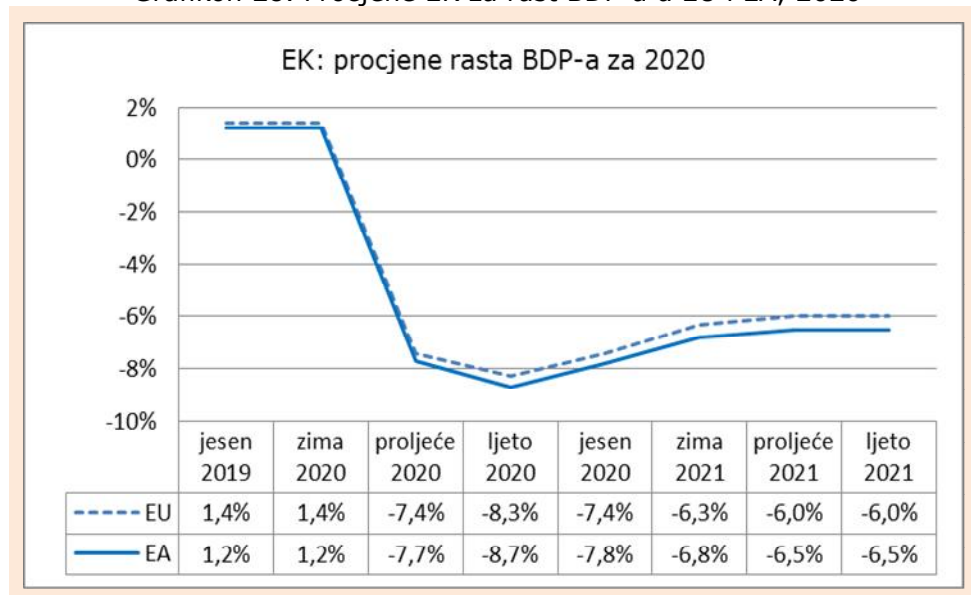
¹⁹Zakon o akcizama propisuje metodologiju izračuna specifične akcize na duhan za pušenje, koja se temelji na prosječno ponderiranoj cijeni cigareta i minimalnoj akcizi na cigarete. Očekuje se da će Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje do kraja oktobra 2021. donijeti odluku o specifičnoj akcizi na duhan za pušenje za 2022. godinu. Prema preliminarnim izračunima specifična akciza na duhan za pušenje u 2022. trebala bi biti viša za 2,5% u odnosu na specifičnu akcizu na duhan za pušenje u 2021.

3.1. Revizija projekcija međunarodnih institucija

Projekcije Evropske komisije

Evropska komisija (EK) objavljuje makroekonomske projekcije za EU i njene članice četiri puta godišnje, a nazivaju se po godišnjim dobima objave.²⁰ U izvještaju EK iz jula 2020. godine²¹ je navedeno je da se Evropska unija suočava sa najdubljom recesijom nakon Drugog svjetskog rata, te da je, tokom perioda sprovođenja najstrožijih restrikcija u 2020. godini, ekonomija Eurozone poslovala sa svega 70 do 75 procenata svog kapaciteta. U posljednjim, ljetnim projekcijama EK se procjenjuje da je u 2020. godini ostvaren pad BDP-a u EU i Eurozoni od čak 6% i 6,5%, respektivno. Iako se radi o visokoj stopi pada, ona je ipak manja od procjena EK iz perioda nakon nastupanja pandemije u 2020. godini, kada su procijenjene stope pada BDP-a u EU i Eurozoni za 2020. godinu čak premašivale 8% (Grafikon 28).²²

Grafikon 28. Procjene EK za rast BDP-a u EU i EA, 2020



Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija EK

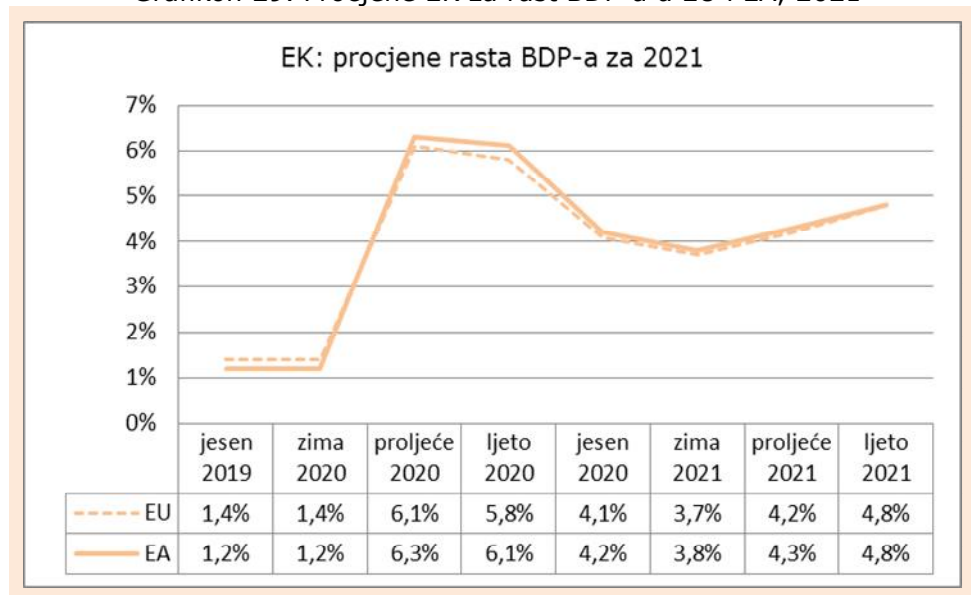
Iz Grafikona 29. se može vidjeti hronologija projektiranih stopa rasta ekonomije EU i Eurozone za 2021. godinu izrađenih od strane EK. Na x osi je predstavljeno vrijeme izrade projekcija, a na y osi projektirana stopa rasta BDP-a. Smjer revizije projekcija rasta BDP-a EU za 2021. godinu se smjenjivao. Sa niskih +1,4% u jesenjim projekcijama iz 2019., projekcije rasta BDP-a EU su postepeno revidirane naviše do +6,1% u proljetnim projekcijama iz 2020. Onda su opet postepeno smanjivane do 3,7% u zimskim projekcijama 2021., da bi u posljednje dvije objave EK izvršila reviziju stope rasta naviše, i to na +4,2% u proljetnim projekcijama 2021., te dalje na +4,8% u ljetnim projekcijama 2021.

²⁰ EK godišnje objavljuje dvije sveobuhvatne projekcije (proljetna i jesenja), i dvije privremene projekcije (zimski i ljetni); <https://ec.europa.eu/>

²¹ European Commission, European Economic Forecast, Summer 2020 - interim

²² U ljetnim projekcijama iz 2020. godine predviđao se pad BDP-a u 2020. godini za EU i Eurozonu od 8,3% i 8,7%, respektivno.

Grafikon 29. Procjene EK za rast BDP-a u EU i EA, 2021

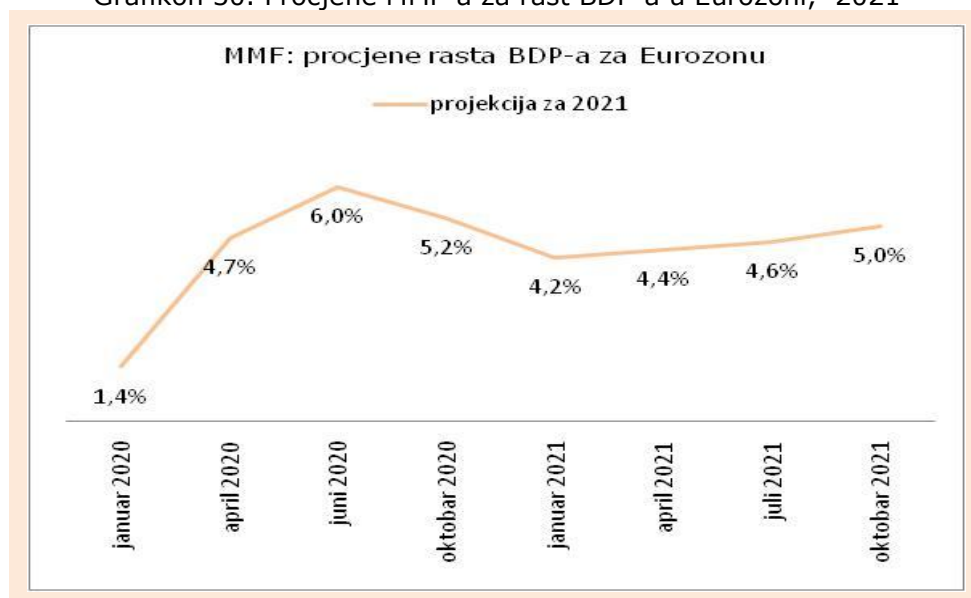


Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija EK

Projekcije Međunarodnog monetarnog fonda

Posljednje projekcije MMF-a datiraju iz oktobra 2021. godine.²³ Oktobarskim projekcijama predviđen je pad svjetske ekonomije u 2020. godini po stopi 3,1%. Za 2021. godinu je projektirana stopa rasta svjetske ekonomije u iznosu od 5,9%. Prema istim projekcijama, u 2020. godini je u Eurozoni ostvaren realni pad BDP-a od 6,3% dok se za u 2021. godini očekuje rast od 5,0 % . Na Grafikonu 30. je prikazana revizija MMF-ovih projekcija rasta BDP-a za Eurozonu za 2021. godinu.

Grafikon 30. Procjene MMF-a za rast BDP-a u Eurozoni, 2021



Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija MMF-a

²³ IMF, World Economic Outlook, October 2021

Prema MMF-ovim projekcijama iz oktobra 2021., u Bosni i Hercegovini je u 2020. godini ostvaren realni pad BDP-a od 4,3%. Za 2021. i 2022. godinu su projektirane realne stope rasta BDP-a od 2,8% i 3,2%, respektivno.

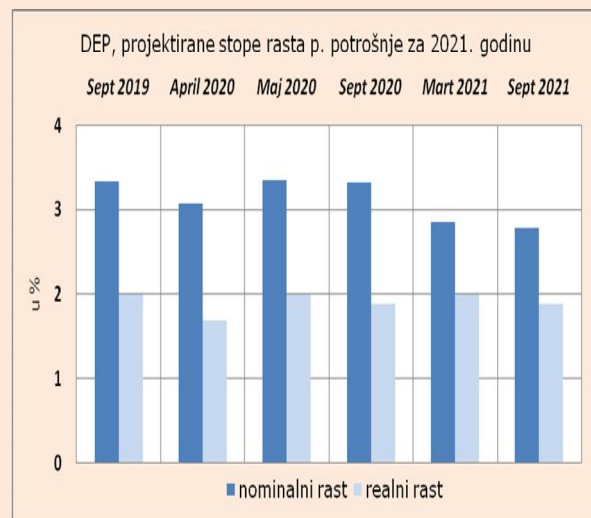
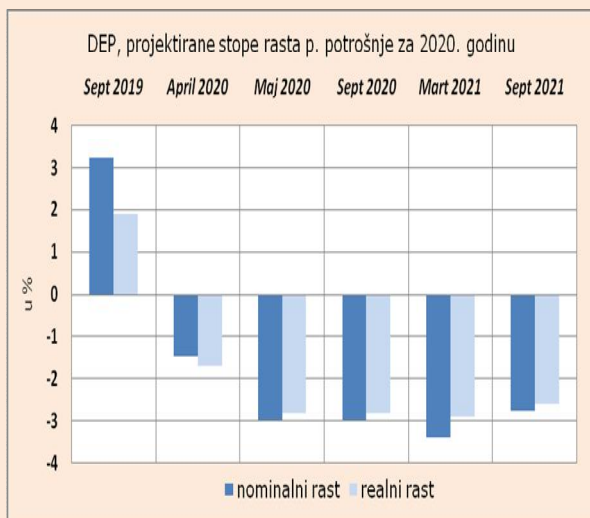
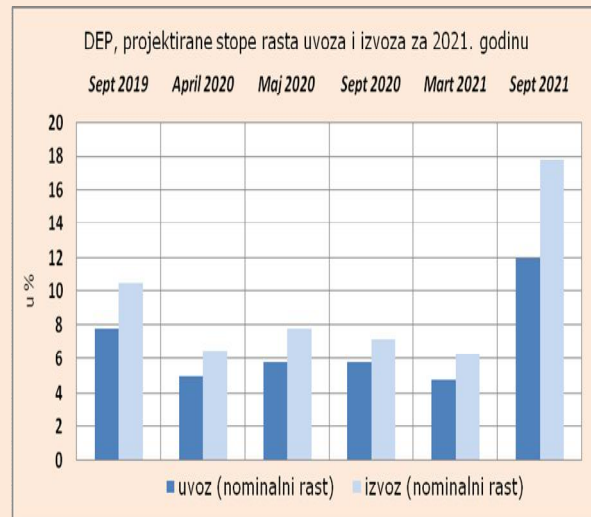
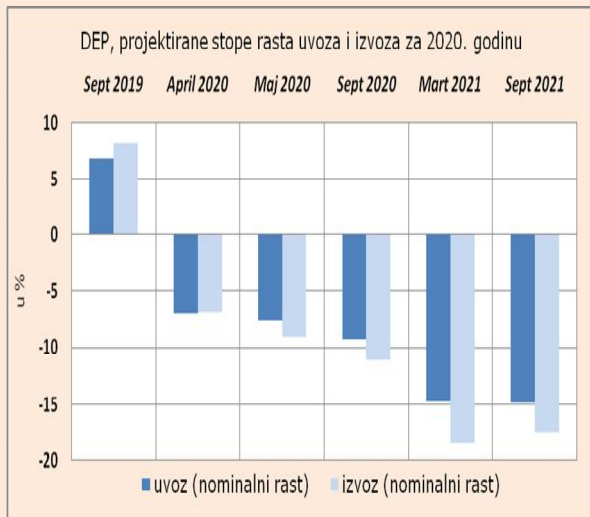
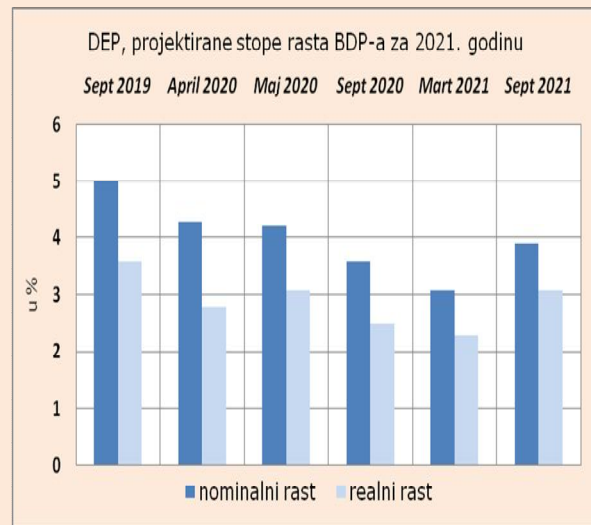
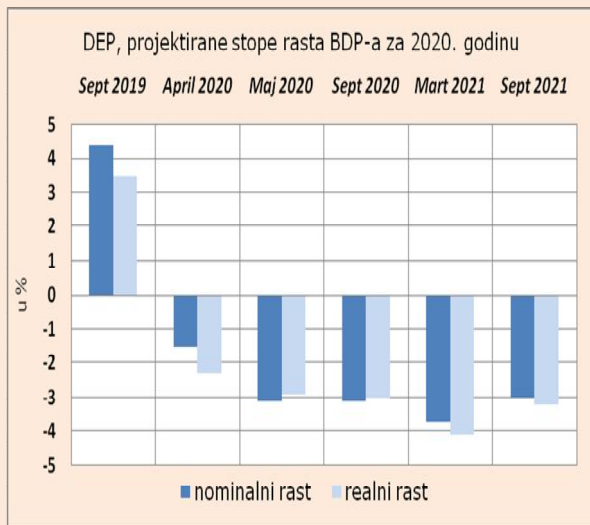
3.2. DEP, revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za BiH

3.2.1. Revizija stope BDP-a i komponenti za 2020. godinu

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEP) je od septembra prošle godine više puta revidirala projekcije makroekonomskih pokazatelja za 2020. godinu. Prije pojave koronavirusa (projekcije iz septembra 2019. godine) za 2020. godinu je planirana realna stopa rasta BDP-a od +3,5%. Sa pojavom pandemije koronavirusa, u aprilu prošle godine, DEP je drastično snizio projekciju realnog rasta BDP-a za 2020. godinu na -2,3%. U mjesecu maju je ta projekcija dalje revidirana na -2,9%, u septembru na -3,0%, a u martu 2021. na -4,1%. U dokumentu DEP-ovih projekcija iz septembra 2021. navodi se da je, prema zvaničnim podacima BHAS, u 2020. godini BiH zabilježila realni pad BDP-a od 3,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Na lijevoj strani Grafikona 31. su predstavljene DEP-ove projekcije za 2020. godinu izrađene u periodu od septembra 2019. godine, prije pandemije koronavirusa, pa sve do posljednjih projekcija iz septembra 2021. godine, u kojima podaci za 2020. nisu projekcije nego zvanični podaci o realizaciji makroekonomskih indikatora, objavljeni od strane BHAS. Vrijeme izrade projekcija dato je na x osi grafikona. Na y osi grafikona prikazane su projektirane stope rasta BDP-a, uvoza, izvoza i potrošnje. Iz grafikona se mogu jasno vidjeti korekcije projekcija BDP-a i njegovih komponenti u proteklom periodu i njihovo izvršenje.

Grafikon 31. DEP: posljednje i prethodne proj. BDP i komponenti za 2020 (lijevo) i 2021 (desno)



Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a rađenih u periodu od septembra 2019. do septembra 2021.g.

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
 Sarajevo: Zmaja od Bosne 47b, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 246 081, Fax:+387 033 246 080, Web: www.oma.uino.gov.ba

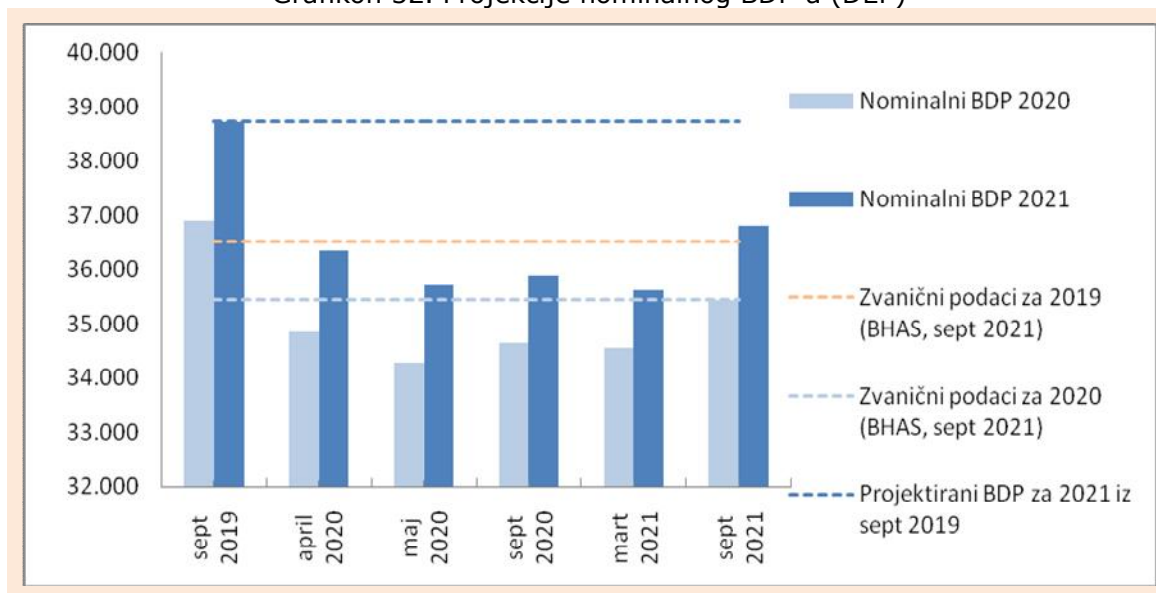
3.2.2. Revizija projekcija BDP-a za 2021. godinu: poređenje sa projekcijama iz septembra 2019.

Za razliku od projekcija za 2020. godinu, projektirane stope rasta BDP-a i njegovih komponenti za 2021. godinu nisu tako značajno revidirane u proteklom periodu, izuzev projektiranih stopa rasta uvoza i izvoza (Grafikon 31, desno). U periodu izrade projekcija od septembra 2019. godine (*prije izbijanja pandemije*) do septembra 2021. godine, projekcije nominalne stope rasta BDP-a za 2021. godinu snižene su za 1,1 p.p., dok su projekcije realne stope rasta BDP snižene za 0,5 p.p. U periodu izrade projekcija od aprila 2020. do marta 2021. godine projektirane stope rasta uvoza i izvoza nisu značajno revidirane, ali su onda u septembru 2021. snažno povišene (Grafikon 31, desno). Ako se, ipak, sagledaju projekcije u apsolutnim iznosima (Grafikon 32), može se zaključiti da je projektirani iznos nominalnog BDP-a za 2021. godinu u septembru 2021. dosta niži u odnosu na projekcije istog rađene u septembru 2019. godine, što je posljedica dosta niže osnovice, odnosno realizacije u 2020. godini. Ostvareni nominalni iznos BDP-a u 2020. godini je za 1,46 mlrd KM ispod projektiranog iznosa za 2020. godinu iz septembra 2019. godine.

3.2.3. Revizija projekcija BDP-a za 2021. godinu: poređenje sa projekcijama iz marta 2021.

U odnosu na projekcije iz marta 2021. godine (prethodne projekcije DEP-a), projekcije nominalne i realne stope rasta BDP-a za 2021. godinu povećane su za po 0,8 p.p.

Grafikon 32. Projekcije nominalnog BDP-a (DEP)



Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a rađenih u periodu od septembra 2019. do septembra 2021.g.
 Napomena: Na x osi je predstavljeno vrijeme izrade projekcija, a na y osi projektirani iznos BDP-a. Podaci za BDP za 2020. godinu iz septembarskih projekcija 2021. godine predstavljaju zvanične podatke BHAS, a ne projekcije

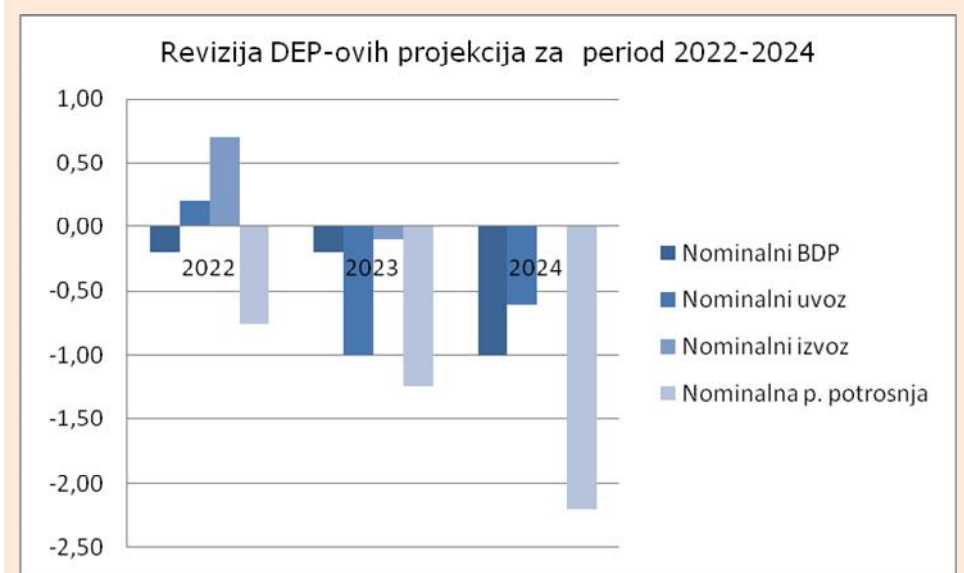
U apsolutnim iznosima, projekcija nominalnog iznosa BDP-a za 2021. godinu je uvećana za oko 1,19 mlrd KM, što je posljedica veće realizacije nominalnog BDP-a za 2020. godinu (zvanični podaci BHAS, sept 2021) od projektiranog iznosa istog iz marta 2021.g. za oko 0,88 mlrd KM (Grafikon 32., narandžasta isprekidana linija).

3.2.4. Revizija projekcija za period 2022-2024: poređenje sa projekcijama iz marta 2021.

U odnosu na projekcije iz marta 2021., projekcije nominalnog rasta BDP-a za 2022. i 2023. godinu blago su revidirane za po -0,2 p.p., dok je projekcija istog indikatora za 2024. godinu revidirana

za -1 p.p. Revizija kategorija BDP-a koje su od najvećeg značaja za izradu projekcija prihoda od indirektnih poreza prikazana je na Grafikonu 33.

Grafikon 33. Razlike DEP-ovih projekcija iz septembra i marta 2021. godine za period 2022-2024



Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a rađenih u martu 2021. i septembru 2021.g.

3.3. OMA, revizija projekcija prihoda od indirektnih poreza

U skladu sa tekućim trendovima naplate prihoda i revizijom projekcija makroekonomskih pokazatelja (DEP), OMA kontinuirano revidira svoje projekcije prihoda od indirektnih poreza. U Tabeli 5. predstavljene su razlike projekcija u odnosu na prethodne projekcije Odjeljenja iz aprila 2021. godine.

Tabela 5. Razlike u odnosu na prethodne projekcije iz aprila 2021. godine

Vrsta prihoda (neto)	Razlike u odnosu na prethodne projekcije			
	u mil KM			
	2021	2022	2023	2024
PDV	511,4	499,9	469,3	412,2
Akcize	141,2	144,4	143,9	136,3
Carine	37,3	43,3	47,0	53,2
Putarina	62,2	66,1	69,7	72,9
Ostalo	5,1	4,9	4,7	4,5
UKUPNO	757,3	758,7	734,6	679,1

Izvor: projekcije OMA (oktobar 2021. i april 2021. godine)

3.3.1. Revizija projekcija za 2021. godinu

Projektirane stope rasta BDP-a i njegovih komponenti za 2021. godinu nisu tako značajno revidirane u septembru u odnosu na mart, izuzev projektiranih stopa rasta uvoza i izvoza (Grafikon 31, desno). Projekcije nominalne i realne stope rasta BDP-a za 2021. godinu povećane su za po 0,8 p.p. U apsolutnim iznosima, projekcija nominalnog iznosa BDP-a za 2021. godinu je uvećana za preko milijardu KM, što je posljedica veće realizacije nominalnog BDP-a za 2020. godinu od projektiranog iznosa istog iz marta 2021.g.(vid. Grafikon 32.).

U odnosu na projekcije Odjeljenja iz aprila 2021., rađenih na osnovu tada projektiranog nominalnog rasta BDP-a od 3,1% i njegovih komponenti (DEP, mart 2021), projektirani iznos naplate indirektnih poreza za 2021. godinu je sada revidiran za čak 757,3 mil KM (Tabela 5).

Prethodne projekcije indirektnih poreza (OMA, april 2021) bile su zasnovane na trendovima naplate do marta 2021. godine, kada su prikupljeni prihodi od indirektnih poreza bili **manji za 4,2%** u odnosu na isti kvartal 2021. Nakon prvog kvartala je uslijedio snažan oporavak prihoda, te je na nivou drugog kvartala ostvaren rast od visokih 31,5%, a u trećem kvartalu od 23,8%. Iako su i prethodne projekcije bile zasnovane na istorijskoj sezonskoj shemi naplate koja isključuje 2020. godinu sa svojim specifičnostima, snažan rast prihoda iznad svih očekivanja i iznad projektiranih stopa rasta BDP-a i potrošnje, a koji je uslijedio nakon prvog kvartala, uzrok je visoke revizije projekcija prihoda od indirektnih poreza.

Neto prihodi od PDV revidirani su naviše za čak 511,4 mil KM. Najviše su revidirani prihodi od PDV-a na uvoz, zbog visokih stopa rasta uvoza, dosta iznad DEP-ovih očekivanja u martu 2021, pa čak i onih u septembru 2021. Prema podacima UIO, u prvih devet mjeseci 2021. godine je ostvaren rast uvoza od visokih 23,7%. DEP-ova projekcija iz marta predviđala je nominalni rast uvoza na nivou 2021. godine od svega 4,8%.

Neto prihodi od akciza revidirani su za +141,2 mil KM. Najviše su revidirane projekcije prihoda od akciza na duhan (+80 mil KM). Razlike prihoda od akciza na duhanske prerađevine posljedica su pretpostavke da će prodaja duhanskih prerađevina uglavnom odražavati domaću potrošnju cigareta, a nije se očekivao oporavak potrošnje nerezidenata (dijaspore, turista, u tranzitu) zbog mjera koje ograničavaju kretanje u vrijeme pandemije i uvedenih ograničenja unosa duhanskih prerađevina u Hrvatsku i ostale članice EU. Međutim, tekući trendovi na tržištu duhanskih prerađevina ukazuju na rast potražnje za cigaretama, iz čega se može zaključiti da je došlo do oporavka potrošnje nerezidenata, uglavnom zbog liberalnijih mjera pri ulasku u BiH i znatno bolje turističke sezone u BiH u 2021. odnosu na 2020. Drugi razlog je pojačana prekogranična potrošnja nerezidenata iz Hrvatske u ugostiteljskim objektima, noćnim klubovima i drugim objektima iz industrije zabave u BiH pojasu sa Hrvatskom zbog restriktivnih mjera i ograničenja u navedenim djelatnostima u Hrvatskoj.

Zbog pozitivnih trendova naplate iznad očekivanja u aprilu prošle godine i revizija projekcija DEP-a, prihodi od akciza na derivate nafte revidirani su za +47,2 mil KM, prihodi od akciza na alkohol i pivo za +8,2 mil KM. Manje pozitivne revizije izvršene su i na ostalim kategorijama akciza (bezalkoholna pića, kahva). Prihodi od putarine revidirani su za +62,2 mil KM.

Neto prihodi od carina revidirani su za +37,3 mil KM zbog rasta uvoza dosta iznad očekivanja DEP-a iz marta 2021 (Grafikon 31, desno).

3.3.2. Revizija projekcija za period 2022-2024

Projekcije prihoda za 2022., 2023. i 2024. godinu revidirane su za +758,7 mil KM, +734,6 mil KM i +679,1 mil KM, respektivno. Revizija je kumulativni rezultat korekcija u osnovici (2021. godina), i revizija stopa rasta makroekonomskih pokazatelja za navedeni period (Dio 3.2.4. Revizija projekcija za period 2022-2024; Grafikon 33).

4. Rizici

Imajući u vidu ogromne nepoznanice u trenutku izrade projekcija o jačini i trajanju šoka uzrokovanog pandemijom virusa korona, te korištene pretpostavke (DEP, makroekonomske projekcije), **ističemo da postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza, pri čemu preovladavaju rizici lošijeg ishoda.** S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih poreza i ukupne ekonomske uslove u BiH i u svijetu, ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2021-2024 je podložno sljedećim rizicima:

- (1) svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP) i
- (2) rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od indirektnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza su usko vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svi rizici koje DEP pominje u svojim projekcijama po automatizmu predstavljaju i rizike za projekcije prihoda od indirektnih poreza, pošto svako odstupanje realizacije DEP-ovih parametara od njihovih projektiranih vrijednosti neizbježno dovodi i do odstupanja realizovanih od projektiranih prihoda od indirektnih poreza. U DEP-u navode²⁴ da se rizici za njihove projekcije mogu klasifikovati u dvije grupe, i to na vanjske i unutrašnje, pri čemu su vanjski rizici dosta izvjesniji i utjecajniji na kretanje ekonomskog rasta u BiH. Prisutnost globalne epidemije virusa korona i novi sojevi virusa predstavljaju primarni rizik za realizaciju DEP-ovih projekcija. U vanjske rizike ubrajaju eventualno produžavanje krize izazvane koronavirusom i dodatno slabljenje privredne aktivnosti u zemljama EU koje bi se onda direktno odrazilo na ekonomski rast BiH. Kao unutrašnje rizike za ostvarenje svojih projekcija u DEP-u navode složen sistem donošenja odluka u BiH i spor tempo provođenja strukturalnih reformi u zemlji. Također navode da bi eventualna kašnjenja u implementaciji interventnih mjera usljed pandemije virusa korona, parcijalno provođenje programom predviđenih strukturalnih reformi, kao i migracije mladog i obrazovanog stanovništva moglo ugroziti njihove projekcije makroekonomskih indikatora.

U rizike koji mogu ugroziti izvršenje projekcija naplate prihoda od indirektnih poreza u sferi politike i administriranja indirektnim porezima možemo ubrojati sljedeće:

- Slabljenje borbe protiv crnog tržišta duhanskih prerađevina nakon okončanja harmonizacije poreznog opterećenja cigareta u BiH sa standardima EU;
- Slabljenje borbe protiv PDV prevara, pogotovo u sferi povrata, koji, u situaciji pada zaposlenosti i nelikvidnosti obveznika postaju atraktivni za prevare;
- Izmjene politike indirektnog oporezivanja koje bi mogle dovesti do značajnog pada prihoda, kao što su diferencirane stope PDV-a i akciza;
- Promjena režima naplate akciza na uvozne duhanske prerađevine čiji su efekti posebno prikazani ispod u Poglavlju II- Programski scenario projekcija.

²⁴ DEP, septembar 2021

II PROGRAMSKI SCENARIO PROJEKCIJA INDIREKTNIH POREZA

Programski scenario projekcija indirektnih poreza podrazumijeva primjenu izmjena Zakona o akcizama u području duhanskih prerađevina, koje su usvojene od strane Upravnog odbora UIO²⁵ i Vijeća ministara, te su proslijeđene Parlamentarnoj skupštini BiH na usvajanje²⁶.

Tabela 6. Programski scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza 2021-2024, oktobar 2021

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektirana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija				2021	2022	2023	2024
	2020	2021	2022	2023	2024				
PDV	3.748,5	4.353,9	4.477,4	4.590,1	4.722,0	16,1%	2,8%	2,5%	2,9%
Akcize	1.303,5	1.454,5	1.391,4	1.527,5	1.566,7	11,6%	-4,3%	9,8%	2,6%
Carine	262,2	307,2	329,0	352,4	382,0	17,2%	7,1%	7,1%	8,4%
Putarina	583,7	657,9	680,2	704,1	730,1	12,7%	3,4%	3,5%	3,7%
Ostalo	32,3	37,4	37,4	37,4	37,4	15,6%	0,0%	0,0%	0,0%
UKUPNO	5.930,3	6.810,9	6.915,5	7.211,4	7.438,2	14,8%	1,5%	4,3%	3,1%
Namjenska putarina	-364,7	-411,2	-425,2	-440,0	-456,3	12,7%	3,4%	3,5%	3,7%
Sredstva za raspodj.	5.565,6	6.399,7	6.490,4	6.771,3	6.981,9	15,0%	1,4%	4,3%	3,1%

Da bi se izmjene Zakona primjenjivale nužno je da, nakon što ga Parlamentarna skupština BiH usvoji, Upravni odbor UIO, skladu sa odredbama Zakona, u roku od 60 dana izmijeni provedbene propise. S obzirom na to, čak i u slučaju da se izmjene Zakona usvoje u preostalom dijelu 2021. godine, one će se primijeniti u narednoj fiskalnoj godini.

Izmjene se odnose na rokove obračuna obaveze za akcize i rokove plaćanja akciza. Efekti primjene novih pravila u vezi rokova plaćanja akciza nisu značajni kada se radi o domaćim duhanskim prerađevinama zbog niskog pondera domaće akcize u strukturi ukupno naplaćenih prihoda od akciza. Međutim, izmjene Zakona imaju značajne negativne posljedice na dinamiku uplate akciza na uvezene duhanske prerađevine. Primjenjujući važeće odredbe Zakona između momenta preuzimanja akciznih markica i plaćanja akciza od strane uvoznika i momenta uvoza obilježenih duhanskih prerađevina protekne najmanje mjesec i po. Pomjerenje momenta plaćanja akciza na uvozne duhanske prerađevine na momenat plaćanja uvoznih dažbina proizvodi „prazan“ interval u dinamici naplate akciza na duhanske prerađevine od najmanje mjesec i po od momenta primjene izmjena Zakona.

Prelazak sa starog na novi režim naplate će prouzročiti velike **jednokratne gubitke** prihoda od akciza. Statička procjena gubitaka prihoda od akciza bazira se na prosječnoj mjesečnoj uplati akciza na uvezene duhanske prerađevine u **2021**. Prema navedenoj procjeni **gubitak prihoda od akciza na duhanske prerađevine zbog pomjerenja rokova za plaćanje za uvoznike iznosiće najmanje 100 mil KM, što predstavlja 1,5 procentnih poena projektiranog rasta u 2022. godini** (vid. Tabela 6).

Iznos gubitaka može biti i veći ukoliko je interval između plaćanja akcize pri preuzimanju markica i uvoza duži od mjesec i po, te ukoliko se povećaju količine uvezenih duhanskih prerađevina u odnosu na bazičnu 2021. S obzirom na značajan udio akciza na duhanske prerađevine u ukupnim indirektnim porezima, **primjene izmjena Zakona mogu izazvati manji poremećaj u financiranju budžeta entiteta i Brčko Distrikta.**

²⁵Izmjene su usvojene na sjednici UO UIO održanoj 22.3.2021.

²⁶[http://static.parlament.ba/doc/143370_\(B\)%20Prijedlog%20zakona.pdf](http://static.parlament.ba/doc/143370_(B)%20Prijedlog%20zakona.pdf)